

Postoj žáků vybrané střední odborné školy k ochraně ohrožených druhů zvířat

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Marie Horáčková, Ph.D.

Vypracovala:

MVDr. Milada Matoulková

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Postoj žáků vybrané střední odborné školy k ochraně ohrožených druhů** zvířat

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 31. května 2016

Ráda bych poděkovala paní Ing. Marii Horáčkové, Ph.D. za její trpělivost, vstřícnost a povzbuzování v průběhu vedení této práce. Dále bych ráda poděkovala paní Mgr. Blaženě Kubíčkové a panu Mgr. Pavlu Lovasovi nejen za umožnění provedení dotazníkového šetření na Tauferově střední odborné škole veterinární v Kroměříži, ale také za jejich vstřícnost, ochotu a pomoc. Můj dík patří také paní MVDr. Drahoslavě Sklenářové za podporu a pomoc při administraci dotazníků. V neposlední řadě patří můj velký dík mému milovanému manželovi Petrovi, bez jehož povzbuzování a „rodinného zázemí“ bych studium ani tuto práci nedokončila, a také mým rodičům, sestře Lidce i rodičům mého manžela za péči o zbytek mé rodiny při studiu, praxi i dokončování této práce. Nakonec nesmím zapomenout poděkovat i svým dětem Peťovi, Kubovi, Mát'ovi, Míše a Elišce za jejich trpělivost a milé potěšování a MVDr. Kateřině Hauptmanové za korektury textu.

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřila na zjištění postoje žáků vybrané střední odborné školy s přírodovědným zaměřením k ochraně ohrožených druhů zvířat. Průzkum probíhal u žáků třetího ročníku formou dotazníkového šetření. Hlavním cílem teoretické části bakalářské práce bylo vymezit pojmy postoj a žák střední odborné školy a popsat problematiku ochrany přírody a ohrožených druhů zvířat v souvislosti s RVP SOV a ŠVP. Při prozkoumávání RVP SOV bylo zjištěno, že žáci mají během svého studia dostatek příležitostí si v rámci všeobecného přírodovědného vzdělávání i průřezového tématu „Člověk a životní prostředí“ vytvořit žádoucí postoj k přírodě a v té souvislosti i k ochraně ohrožených druhů zvířat. Hlavním cílem praktické části bylo průzkumným šetřením zmapovat postoj žáků. Bylo zjištěno, že v problematice ochrany zvířat se žáci orientují velmi dobře. Dále vyjádřili své sympatie k problematice ochrany zvířat a přírody, avšak aktivně by se do její ochrany zapojilo podstatně menší procento žáků, než by se na základě projeveného kladného postoje k dané problematice dalo očekávat.

Klíčová slova: Postoj, ohrožený druh, střední odborná škola, dotazník

Abstract

The bachelor work is focused on the survey of attitudes about the protection of endangered species. The respondents were students of the third grade of a selected vocational school with the focus on science. The survey was conducted via a questionnaire. The primary aim of the theoretical part of the bachelor work was the definition of a term attitudes and a student of a vocational school, together with the description of the protection of nature and endangered species of animals in the context of Framework Education Programme of vocational schools (FEP of VS) and School Educational Schedule. The research of FEP of VS revealed that during the studies students are provided a sufficient number of opportunities in the scope of general science education and even cross-cutting themes A Man and Their Environment to form the required attitude towards nature and the protection of endangered species of animals. The major aim of the practical part was the survey of students' attitudes. The results show that students' understanding of this issue is adequate. At the same time students expressed their concern about this issue, however, the number of students ready to get involved in the active protection of nature did not correspond with the number of students who revealed their favourable attitudes.

Keywords: Attitude, vocational school, endangered species, questionnaire

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíle bakalářské práce	12
2.1	Cíle teoretické části práce	12
2.2	Cíle praktické části práce.....	12
3	Materiál a metodika zpracování	13
3.1	Materiál a metodika zpracování teoretické části práce	13
3.2	Materiál a metodika zpracování praktické části práce.....	13
4	Vymezení základních pojmů	14
4.1	Ochrana přírody	14
4.2	Ochrana ohrožených druhů zvířat.....	17
4.3	Postoj a jeho charakteristika.....	21
4.3.1	Složky, funkce a vlastnosti postojů	23
4.3.2	Utváření a formování postojů	26
4.3.3	Změny postojů.....	27
4.4	Charakteristika žáků středních odborných škol	28
4.5	Školská legislativa v souvislosti s ochranou životního prostředí	29
4.5.1	Rámcový vzdělávací program středního odborného vzdělávání (RVP SOV).....	30
4.5.2	Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP).....	33
5	Praktická část a výsledky práce	35
5.1	Tauferova střední odborná škola veterinární v Kroměříži, charakteristika školy	35
5.2	ŠVP Tauferovy střední odborné školy veterinární	35
5.3	Interpretace a prezentace výsledků.....	36
5.3.1	Část první – kognitivní oblast postojů.....	36
5.3.2	Část druhá – afektivní oblast postojů	44
5.3.3	Část třetí – behaviorální oblast postojů.....	51
6	Diskuze	60

7	Doporučení pro pedagogickou praxi	63
8	Závěr	64
9	Seznam použité literatury	65
A	Příloha - tabulky s výsledky	70
B	Příloha - Dotazník	81

Seznam obrázků

Obr. 1	Základem ochrany živočichů je komplexní ochrana	37
Obr. 2	Přehled ohrožených druhů živočichů	38
Obr. 3	Důležitost počtu jedinců pro určení ohroženosti druhu	38
Obr. 4	Nečinnost člověka jako nevhodný vliv na životní prostředí	39
Obr. 5	Projekt EU vymezující území chráněných přírodních stanovišť	40
Obr. 6	Ovlivnění rostlinné vegetace predátory (dravci a šelmami)	41
Obr. 7	Znalost velkých šelem	41
Obr. 8	Jednotlivé druhy chráněných velkých šelem uvedlo	42
Obr. 9	Největší dobrovolnická organizace v ČR chrání přírodu	42
Obr. 10	Charakter oblasti ovlivňuje důsledky globálních změn	43
Obr. 11	Zástupci chráněných druhů v ČR	44
Obr. 12	Právo zvířat na život	45
Obr. 13	Ochrana pouze ohrožených druhů zvířat	45
Obr. 14	Ochrana jen zdravých jedinců	46
Obr. 15	Setkání s velkými šelmami ve volné přírodě	47
Obr. 16	Obchodování se všemi druhy živočichů a rostlin	47
Obr. 17	Význam spolupráce států při ochraně ohrožených druhů	48
Obr. 18	Důležitost ochrany přírody pro zachování zdrojů	49
Obr. 19	Budování silničních komunikací tam, kde je to zapotřebí	50

Obr. 20	Člověk nemůže ovlivnit úmrtnost zvířat na silnicích	50
Obr. 21	Ochrana přírody v našem okolí nemá význam	51
Obr. 22	Kontakt s přírodou	52
Obr. 23	Návštěva zoologické zahrady	53
Obr. 24	Zájem o časopisy o ochraně přírody	54
Obr. 25	Vyhledávání informací o přírodě na internetu	54
Obr. 26	Znalost chování při setkání se zraněným zvířetem v přírodě	55
Obr. 27	Účast na kurzu: Ohrožené druhy živočichů	56
Obr. 28	Budování ptačích nebo netopýřích hnízdišť	56
Obr. 29	Nevjetí autem na polní a lesní cesty	57
Obr. 30	Kosení luk v chráněných územích za finanční odměnu	58
Obr. 31	Kosení luk v chráněných územích bez finanční odměny	58
Obr. 32	Dobrovolný člen stráže přírody	59
Obr. 33	Dotazníkový formulář – první strana	81
Obr. 34	Dotazníkový formulář – druhá strana	82
Obr. 35	Dotazníkový formulář – třetí strana	83
Obr. 36	Dotazníkový formulář – čtvrtá strana	84
Obr. 37	Ukázka vyplněného dotazníku – první list	85
Obr. 38	Ukázka vyplněného dotazníku – druhý list	86
Obr. 39	Tabulka se zpracovanými výsledky – první část dotazníku	87
Obr. 40	Tabulka se zpracovanými výsledky – druhá část dotazníku	88
Obr. 41	Tabulka se zpracovanými výsledky – třetí část dotazníku	89

Seznam tabulek

Tab. 1	Základem ochrany živočichů je komplexní ochrana	70
Tab. 2	Přehled ohrožených druhů živočichů	70
Tab. 3	Důležitost počtu jedinců pro určení ohroženosti druhu	70
Tab. 4	Nečinnost člověka jako nevhodný vliv na životní prostředí	71
Tab. 5	Projekt EU vymezující území chráněných přírodních stanovišť	71
Tab. 6	Ovlivnění rostlinné vegetace predátory (dravci a šelmami)	71
Tab. 7	Znalost velkých šelem	72
Tab. 8	Jednotlivé druhy chráněných velkých šelem uvedlo	72
Tab. 9	Největší dobrovolnická organizace v ČR chrání přírodu	72
Tab. 10	Charakter oblasti ovlivňuje důsledky globálních změn	73
Tab. 11	Zástupci chráněných druhů v ČR	73
Tab. 12	Právo zvířat na život	73
Tab. 13	Ochrana pouze ohrožených druhů zvířat	74
Tab. 14	Ochrana jen zdravých jedinců	74
Tab. 15	Setkání s velkými šelmami ve volné přírodě	74
Tab. 16	Obchodování se všemi druhy živočichů a rostlin	75
Tab. 17	Význam spolupráce států při ochraně ohrožených druhů	75
Tab. 18	Důležitost ochrany přírody pro zachování zdrojů	75
Tab. 19	Budování silničních komunikací tam, kde je to zapotřebí	76
Tab. 20	Člověk nemůže ovlivnit úmrtnost zvířat na silnicích	76

Tab. 21	Ochrana přírody v našem okolí nemá význam	76
Tab. 22	Kontakt s přírodou	77
Tab. 23	Návštěva zoologické zahrady	77
Tab. 24	Zájem o časopisy o ochraně přírody	77
Tab. 25	Vyhledávání informací o přírodě na internetu	78
Tab. 26	Znalost chování při setkání se zraněným zvířetem v přírodě	78
Tab. 27	Účast na kurzu: Ohrožené druhy živočichů	78
Tab. 28	Budování ptačích nebo netopýřích hnízdišť	79
Tab. 29	Nevjetí autem na polní a lesní cesty	79
Tab. 30	Kosení luk v chráněných územích za finanční odměnu	79
Tab. 31	Kosení luk v chráněných územích bez finanční odměny	80
Tab. 32	Dobrovolný člen stráže přírody	80

1 Úvod

Na Zemi žije velké množství rozmanitých druhů organismů a tato pestrost se ukrývá pod odborným názvem biodiverzita. Protože právě s druhovou biodiverzitou souvisí stabilita a rovnováha celého ekosystému, je potřeba ji chránit. Biologická rozmanitost je ohrožována nadměrným využíváním živočichů jako přírodních zdrojů a také znečištěním a mnohdy nevhodným přetvářením životního prostředí člověkem. Protože si spousta lidí uvědomuje, že dochází k vymírání živočichů, je zde celosvětová snaha o podchycení již vyhynulých i v různé míře ohrožených druhů živočichů formou tvorby jejich seznamů v Červených seznamech a knihách, v mezinárodním měřítku až od roku 2004. Ve skutečnosti ale neznáme rychlost vymírání jednotlivých druhů, protože úroveň poznání biodiverzity člověkem je velice nízká. Vědci jsou popsány přibližně necelé 2 miliony druhů z odhadovaných 14 milionů. V centru ochranné pozornosti jsou obratlovci (zvířata), i když tvoří pouze zlomek z celkové světové biodiverzity. Bohužel, celosvětový zájem o životní prostředí začal, až se v něm začaly projevovat negativní změny, jako důsledky bezohledných zásahů do ekosystémů.

Ochrana přírody má na území ČR již několik století trvající tradici. Pro funkčnost ochrany přírody jsou nepostradatelné zákony, které tvoří tzv. právo životního prostředí. Naše doba je charakteristická prosazováním práv a svobod, plná požadavků a nároků tzv. konzumní společnosti a neochotou nést zodpovědnost a důsledky pramenící z různých rozhodnutí učiněných mnohdy na základě nevhodných a často i sobeckých postojů a motivů.

2 Cíle bakalářské práce

2.1 Cíle teoretické části práce

Cílem teoretické části je vymezení pojmů postoj a žák střední odborné školy, dále popis problematiky ochrany přírody a ohrožených druhů zvířat, včetně významu jejich ochrany pro zachování přírodní rovnováhy a biodiverzity, v souvislosti s rámcovým vzdělávacím programem pro střední odborné vzdělávání a školním vzdělávacím programem.

2.2 Cíle praktické části práce

Cílem praktické části bakalářské práce je prostřednictvím průzkumného šetření zmapovat postoj žáků vybrané střední odborné školy s přírodovědným zaměřením k ochraně ohrožených druhů zvířat. Na základě zjištěných výsledků jsou vyvozeny závěry a navrženo doporučení pro pedagogickou praxi.

3 Materiál a metodika zpracování

3.1 Materiál a metodika zpracování teoretické části práce

Materiál pro zpracování teoretické části této bakalářské práce byl získán z odborné literatury, časopiseckých článků, legislativy a internetových zdrojů.

Metodikou teoretické části bakalářské práce je analýza, komparace a syntéza teoretických poznatků z odborných zdrojů.

3.2 Materiál a metodika zpracování praktické části práce

V praktické části této bakalářské práce byl proveden průzkum postoje žáků třetího ročníku Tauferovy střední odborné školy veterinární v Kroměříži, která byla vybrána pro přírodovědné zaměření svého vzdělávání. Průzkum byl proveden dotazníkovým šetřením na podkladu dotazníku vlastní konstrukce, vytvořeného na základě odborných zdrojů, především pak RVP pro obor vzdělání 43-41-M/01 Veterinářství z roku 2007. Průzkumu se zúčastnilo celkem 54 žáků, a to 41 žen a 13 mužů.

4 Vymezení základních pojmů

4.1 Ochrana přírody

Na ochranu přírody se dle Braniše (2004, s. 97) můžeme dívat ze dvou úhlů pohledu. Jednak z pohledu ochrany druhů rostlin a živočichů, které jsou vzácné, zajímavé nebo ohrožené, a také z pohledu ochrany území, která jsou jedinečná nebo člověkem nedotčená, kdy se jedná o tzv. ekosystémovou ochranu. Protože se jednotlivé druhy rostlin i živočichů vyskytují na určitých stanovištích, je potřebné pro zachování biodiverzity, tedy rozmanitosti živé přírody, ochranu jednotlivých druhů propojit s ochranou území neboli ekosystémů. Jelikož je ochrana druhů i společenstev neúčinnější tehdy, když probíhá v původních místech výskytu, zřizují se za tímto účelem chráněná území, tzv. rezervace se svojí správou. První rezervace v Evropě byly založeny na našem území v oblasti jižních Čech v polovině 19. století. Byly to Žofínský prales, Boubínský prales a Hojná voda. Nezanedbatelný význam v ochraně ohrožených druhů mají také zoologické zahrady a lesní obory, přestože se jedná o podmínky umělé nebo o nepůvodní oblasti rozšíření těchto druhů.

Na Zemi žije velké množství rozmanitých druhů organismů, které se od sebe liší na všech biologických úrovních, a jak uvádí Kostkan (2013, s. 1), je tato pestrost, čili variabilita všeho, co žije, označována jako biodiverzita. Autor zde uvádí její čtyři úrovně: genetickou (genová variabilita v rámci populace nebo druhu), druhovou, ekosystémovou a tzv. kulturní (zemědělská krajina s loukami a rybníky). Pokud budeme pátrat po tom, co vlastně opravdu zasluhuje ochranu, pak se dostaneme, jak uvádí Kostkan (2013, s. 2), k jednomu pojmu, a tím je biodiverzita.

S druhovou biodiverzitou souvisí stabilita celého ekosystému. Čím pestřejší je složení systému, čím složitější síť vztahů mezi jednotlivými druhy, tím pružněji je ekosystém podle Jemelky (2003, s. 32) schopen reagovat na případné změny a výkyvy podmínek. Kulturní ekosystémy, zvláště monokultury vytvořené za účelem produkce (systémy s velmi nízkou biodiverzitou a malým počtem vztahů mezi jednotlivými druhy), jsou efektivní v rámci své funkce, ale samostatně nestabilní. Bez neustálého udržování ze strany člověka takový ekosystém nefunguje.

Jančářová (1997, s. 5) se zmiňuje o ohrožování biologické diverzity, a to jednak z důvodu nadměrného využívání rostlin i živočichů jako přírodních zdrojů a dále znečištěním životního prostředí člověkem, jeho aktivitami, jimiž zasahuje do životního prostředí tím, že ho přetváří. Kostkan (2013, s. 29, 70) poukazuje na

fragmentaci velkých souvislých přírodních ploch na menší celky sídelní zástavbou, dopravními silničními či železničními koridory aj., přičemž právě tyto koridory nejvýznamněji ohrožují živočichy nejen tím, že vytváří bariéry pro jejich migraci, ale také jsou příčinou jejich vysoké mortality vlivem dopravních prostředků.

Snižování biologické rozmanitosti Kadrnožka (2010, s. 139-141) označuje za největší nebezpečí pro Zemi a život na ní, protože v něm vidí příčinu možné ztráty stability jejího rovnovážného stavu. Poukazuje hlavně na vliv nových rostlinných a živočišných druhů, které byly v rámci globalizace světa vědomě nebo nevědomě přesunuty ze svého původního prostředí i na velké vzdálenosti. Zde se z nich mohou stát, a také často stávají, tzv. invazivní druhy, které zdecimují nebo úplně vytlačí druhy původní, čímž dochází k narušení rovnováhy v potravních řetězcích a často k nezvratným změnám. Autor přitom podotýká, že změny v jednom ekosystému vlivem vymírání druhů mohou vyvolat změny i v dalších, mnohdy vzdálených ekosystémech v rámci složitých řetězových reakcí, které jsou naprosto nepředvídatelné. K tomu Dlouhá (2013, s. 15-18) dodává, že právě ztráta různých druhů, popřípadě i celých ekosystémů, mnohdy významných pro koloběh látek a energií, může být příčinou vzniku přírodních katastrof v podobě intenzivních záplav nebo tornád, podle konkrétních místních podmínek.

Také Kotovicová (2009, s. 48-50) vidí nejzásadnější globální problém v oblasti ochrany přírody a krajiny ve snižování biodiverzity, i když zároveň upozorňuje na nízkou úroveň jejího poznání člověkem. Obecně se uvádí, že na Zemi žije odhadem asi 14 miliónů druhů, z čehož je vědci popsáno přibližně jen 1,75 milionu druhů. Z výše uvedeného vyplývá, že v podstatě nevíme, jakou rychlostí dochází ke snižování biodiverzity, která je nejlépe zdokumentovaná u větších savců a ptáků, kde je její snižování také jasně prokázáno.

Problematika ochrany přírody, jak dále uvádí Jančářová (1997, s. 12), začala být řešena v právních rádech jednotlivých států, a také v mezinárodním právu. Protože oblast ochrany životního prostředí přesahuje hranice jednotlivých států, je nutná jejich úzká spolupráce na mezinárodní úrovni. Ta probíhá formou mezinárodních konferencí, jejichž výsledkem jsou mezinárodní úmluvy, deklarace a doporučení pro společný postup zúčastněných států na ochraně životního prostředí.

Jančářová (2011, s. 196) poukazuje na fakt, že Česká republika je součástí některých mezinárodních smluv, např. Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (tzv. CITES), Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů, Úmluvy o biologické rozmanitosti a Evropské úmluvy o krajině.

Pokud chceme provádět ochranu přírody v praxi, upozorňuje Kostkan (2013, s. 19-23) na to, že samotné množství druhů a jejich početnost není jediným kritériem, ale také významnost druhů a jejich postavení v ekosystému. Důležitější je ochrana tzv. klíčových druhů, které mají významný podíl na fungování celého ekosystému, jako například vrcholoví predátoři (vlk, rys).

Dlouhá (2013, s. 9) poukazuje na to, že žáci se v dnešní době stále méně učí poznávat okolní svět pomocí vlastních smyslů a rozumu vnímáním skutečnosti přímou zkušeností, což je nahrazováno pouze abstraktními, žáky mnohdy nepochopitelnými poznatky, kterých je velké množství a často nevedou k celkovému pochopení světa a dějů v něm probíhajících. To má za následek, že sami sebe nevnímají jako součást světa, o kterém se učí. Praktické zkušenosti jsou pro pochopení smyslu toho, co se v přírodě v jejich nejbližším okolí děje, a pro rozvoj schopností do dění účinně zasahovat, nezbytnou součástí výchovy.

Ochrana přírody na území ČR, jak uvádí Jančaříková (2013, s. 97), je řešena Zákonem o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. (dále jen ZOPK) s jeho prováděcí vyhláškou č. 395/1992 Sb. (dále jako vyhláška). Autorka nás dále seznamuje s faktem, že v současné době jsou na území České republiky 4 národní parky a 6 rezervací UNESCO. V roce 2000 vznikl projekt Natura 2000, který je tvořen z území navržených členskými státy Evropské unie, mezi které patří i ČR, k ochraně ohrožených prostředí, která jsou významná z přírodovědeckého hlediska a k ochraně ohrožených druhů pro udržení biologické rozmanitosti. Způsoby, kterými jsou území v projektu Natura 2000 chráněna, si členské státy Evropské unie stanovují samy, u nás je to v péči Agentury ochrany přírody a krajiny.

V § 4 ZOPK jsou uvedeny dva způsoby ochrany přírody, a to **obecná ochrana přírody**, která vychází z ekosystémové ochrany a zároveň umožňuje občanům v občanských sdruženích podílet se na kontrole provádění legislativy na ochranu přírody jako její dobrovolná stráž, a dále **zvláštní ochrana přírody**. Ta se dělí na **územní** ochranu vymezením šesti kategorií zvláště chráněných území, mezi které patří národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky (§ 14) a na ochranu **druhovou**, která podle stupně ohrožení člení zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů na druhy kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené (§ 48). Zástupce všech těchto druhů udává vyhláška.

Mezi platnou legislativu dále patří zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin; zákon č. 449/2001 Sb., o

myslivosti; zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství a zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

V ochraně přírody na území České republiky, jak uvádí Kolář (2012, s. 184-187), se realizují různé instituce, státní i soukromé a také jednotlivci. Zapojení občanů do ochrany přírody a krajiny se děje ve formě převážně dobrovolné nebo smluvní činnosti nevládních neziskových organizací, profesních spolků, občanských sdružení apod., mezi které patří např. Český svaz ochránců přírody (největší dobrovolnická organizace), Greenpeace, Hnutí DUHA, Hnutí Brontosaurus, Děti Země, o. s. Arnika, Česká botanická společnost, Česká společnost ornitologická, různá ekologická centra aj.

4.2 Ochrana ohrožených druhů zvířat

Láznička (2005, s. 6) uvádí, že vztah mezi organismem a prostředím je charakterizován jednak přizpůsobováním se organismu prostředí, anebo tak, že organismus prostředí mění podle svých potřeb. Pilířem pro ochrannářské činnosti jsou poznatky z ekologie krajiny (ekosystému), společenstev, populací a také z biologie jednotlivých organismů. Vyhláška k tomu v § 16 uvádí, že „*Základem ochrany živočichů je komplexní ochrana jejich stanovišť.*“

V dnešní době, kdy člověk zabral volně žijícím zvířatům většinu vhodných míst pro jejich život a rozmnožování, je důsledkem to, že se spousta druhů živočichů na našem území počítá na kusy. Povinností člověka by proto mělo být snažit se o záchranu každého jedince, neboť jeho opětovné vrácení do přírody je hlavně u ohrožených druhů potřebné k posílení populace daného druhu. Záchrana je u takových živočichů potřebná i v případě, že došlo ke zranění, která jsou s jeho dalším přežitím ve volné přírodě neslučitelná. Tito jedinci se využívají v záchranných odchovných programech pro odchov mláďat, která jsou pak vrácena do volné přírody. V České republice byla za tímto účelem, jak nás informuje Regionální sdružení Českého svazu ochránců přírody Iris (2007, s. 1), v roce 1997 zřízena Národní síť stanic pro handicapované živočichy, která svou působností postupně pokryla většinu území ČR.

Chráněná jsou taková zvířata, která se vyskytují v malém počtu nebo jsou ohrožená. V naší republice žije podle Otteové (2014, s. 5) asi 50 000 druhů živočichů v různých životních prostředích: na louce, v lese nebo v horách, u vody, ve vodě i v kulturním prostředí. Autorka uvádí, že navzdory rozmanitosti fauny ČR je asi

1/3 druhů v ní ohrožena jejich trvalou neschopností se dostatečně rozmnožovat, čímž dochází k neustálému snižování jejich stavů. Při pokračování tohoto trendu může dojít až k jejich vyhynutí. Aby se tomuto nevratnému procesu zabránilo, vzniklo na našem území i celosvětově mnoho spolků, jejichž cílem je ochrana přírody zvláštní ochranou ohrožených zvířat a jejich životního prostoru, se snahou o zvýšení stavu jejich populace, např. pomocí zakládání záchranných chovů těchto druhů za účelem jejich rozmnožování. Další možností je chov ohrožených druhů v zoologických zahradách, a to hlavně těch, které jsou chráněny mezinárodními úmluvami, anebo jsou kriticky ohrožené. Pro zvláště chráněné živočichy, kteří nejsou schopni samostatné existence z důvodu poranění, existuje síť Záchranných stanic pro handicapované volně žijící živočichy Českého svazu ochránců přírody.

Přehled ohrožených zvířat na území našeho státu, jak píše Otteová (2014, s. 6-7), uvádí Červená kniha ohrožených druhů ČR. Tento seznam napomáhá k určení těch druhů zvířat, které potřebují zvláštní ochranu spolu se svým životním prostředím, a zároveň pomáhá zpětnému monitoringu úspěšnosti zavedených opatření pro ochranu konkrétních druhů. Protože záchrana druhů, které jsou kriticky ohrožené vyhynutím, bývá velmi složitá, je lepší tomuto kritickému stavu předejít včasnou péčí o zvířata z kategorie ohrožených druhů.

Ochrana ohrožených druhů zvířat se děje i v celosvětovém měřítku. Mezinárodní unie pro ochranu přírody (dále jen IUCN) vydává od roku 2004 každoročně aktualizovaný červený seznam celosvětově ohrožených druhů. Kostkan (2013, s. 27) k tomu dodává, že Červený seznam světově ohrožených druhů, aktualizovaný v roce 2012, uvedl celkem 705 vyhynulých druhů v důsledku lidské činnosti.

K tomu, aby byly určité druhy zvířat zařazeny do Červených seznamů a Červených knih ohrožených druhů živočichů, jak uvádí Plesník (2015, s. 38), jsou jasně daná odborně věrohodná kritéria kategorií IUCN, která umožňují zhodnocení stavu druhu. Jsou jimi: 1. pokles početnosti populace, 2. malý areál rozšíření a úbytek nebo kolísání početnosti populace, 3. nízká početnost populace a její úbytek, 4. velmi nízká početnost populace a omezený areál rozšíření a 5. matematické modelování životaschopnosti populace. Otteová (2014, s. 6) dodává, že důležitým základem k určení, do které skupiny ohrožených zvířat určitý druh patří je to, kolik jedinců tohoto druhu existuje a jak se stav populace tohoto druhu vyvíjel do současnosti. Plesník (2015, s. 40-41) uvádí, že podle současných odborníků, kteří Červené seznamy ohrožených druhů na našem území sestavují, hrozí vyhynutí nebo úplné vyhubení třetině druhů. Přesto, že tyto seznamy nepatří mezi legislativní normy, nemají tedy právní závaznost, jsou nenahraditelným zdrojem informací, které jsou

podkladem pro přípravu legislativy v podobě zákonů, vyhlášek, nařízení nebo výnosů souvisejících s danou tematikou. V naší zemi tvoří podklad pro tvorbu vyhlášky, jejíž součástí je seznam zvláště chráněných druhů. Červené seznamy nejsou jen výčtem ohrožených druhů, ale i cennými informacemi týkajícími se míst výskytu těchto druhů včetně jejich nároků na prostředí. Autor je toho názoru, že i když tyto seznamy bezpochyby tvoří nejkompaktnější vědecký materiál o stavu fauny a flóry s uvedením stupně jejich ohrožení, neměly by přesto být jediným, byť všeobecně uznávaným, podkladem k určení přednostní ochrany konkrétních druhů, biotopů či ekosystémů.

ZOPK stanovuje orgány státní ochrany přírody. Ústředním orgánem státní správy ochrany přírody v České republice je Ministerstvo životního prostředí, které vykonává dozor v ochraně přírody a krajiny a také spolupracuje s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR v zajišťování ekologické výchovy a vzdělávání.

Krajské úřady, Agentura ochrany přírody a krajiny a správy národních parků ustanovují stráž přírody z řad zaměstnanců orgánů ochrany přírody nebo dobrovolných spolupracovníků, přičemž strážce přírody může tuto funkci vykonávat na pozici strážce nebo zpravodaje. Členem Stráže přírody se může stát pouze občan ČR starší 21 let, zdravotně způsobilý, s odbornými kompetencemi, po splnění slibu Stráže přírody.

K zachování nebo obohacení druhové diverzity napomáhá, jak zmiňuje Niedobová (2014, s. 9, 11-13), údržba chráněného území, tzv. biotopový management, a to formou vhodných způsobů hospodaření v biotopech. Účelem péče je zachovat ekosystémy, které jsou přírodě blízké nebo existenčně podmíněné tradiční formou hospodaření člověka, jako je např. pasení, kosení luk, vypalování stařiny aj. Tím se má podpořit existence ochrany významných druhů či jejich společenstev. Součástí údržby chráněných území je také budování vhodných míst k hnízdění, zajištění dostatku kořisti a omezení nevhodného vlivu člověka v podobě nadměrné činnosti nebo naopak nečinnosti. Autorka dále upozorňuje na potřebu přítomnosti a zachování ekotonů neboli přechodných biotopů, které jsou charakterizovány vyšším druhovým zastoupením tvořícím unikátní tzv. přechodová společenstva.

Kolář (2012, s. 26) podotýká, že aktivity směřující k ochraně přírody se ve většině případů uskutečňují lokálně, v konkrétních regionech, jednotlivých lokalitách a společenstvích, kde si už jen s pouhým počtem druhů nevystačíme, protože na lokální úrovni se jedná o to, jaké společenství spolu tyto druhy vytvářejí a jaká je souvislost s jejich okolím. Nestačí také druhy hodnotit jen z pohledu jejich přítomnosti, ale je potřebné sledovat i stav jejich vývoje. Vymezení přírodních hodnot

je složité, protože některé priority se mohou dostat do přímého rozporu. Autor např. uvádí význam spontánního zarůstání horského lesa a nežádoucí spontánní zarůstání stráně, kde se vyskytují teplomilné rostliny. Niedobová (2014, s. 17) pokládá za nejdůležitější kritérium a zájem funkčnost celého biotopu, která je charakterizovaná fungujícími ekologickými vazbami a určitou schopností sebeobnovy.

Pro ochranu obojživelníků je potřebný dle Niedobové (2014, s. 22) biotop sladkovodní nádrže bez vysokého počtu dravých ryb. Ohroženým rybám prospívá v jejich ochraně zachování přirozených koryt toků bez zpevněných břehů, popř. přetvoření upravených toků do stavu bližšího přírodě. Významná je také dobrá kvalita vody. Také pro ochranu plazů potřebujeme udržení jejich biotopů. Pro záchranu ptáků hraje důležitou roli množství vhodné potravy a příležitosti k hnízdění. Pro jejich ochranu jsou na našem území v rámci projektu Natura 2000 vymezovány ptačí oblasti, kterých je v ČR celkem 41. Pro ochranu savců existuje více metod, které jsou odvislé od druhu a souvisí také s ochranou jeho biotopu. Součástí přírody České republiky, jak uvádí Kutal (2013, s. 4), jsou opět zástupci velkých šelem (rys ostrovid, vlk obecný, medvěd hnědý). Tyto šelmy, které se migrací z Polska a Slovenska přirozeně vracejí na naše území, patří mezi původní druhy v Evropě. Jsou to vrcholoví predátoři v potravní pyramidě. Ovlivňují nepřímo i výskyt rostlinné vegetace, neboť regulují početnost populace býložravců. Kutal (2013, s. 11) zmiňuje pozitivní vliv velkých šelem na zvyšování biodiverzity díky podpoře druhů, které se živí zbytky z kořistí těchto šelem. Program péče o velké šelmy udává, že největšími překážkami pro jejich život na našem území je na prvním místě pytláctví, dále mortalita způsobená dopravou jdoucí ruku v ruce s fragmentací biotopů a izolací jednotlivých populací.

K tématu ochrany biodiverzity pokládá Kolář (2012, s. 24) otázku, jakou diverzitu máme vlastně chránit. Přičemž otázku pokládá z praktického úhlu pohledu, protože si uvědomuje, že Zemi nelze v nynějším stavu zakonzervovat. Autor se domnívá, že pokud si stanovíme konkrétní cíle, nastane změna v určení přírodních hodnot, které je potřeba konkrétně chránit. Dále pokládá otázku, jestli má být biodiverzita středem zájmu ochrany. Odpověď, kterou v zápětí uvádí je, že z globálního pohledu je bohatost druhů „*tou nejpraktičtější cestou, jak jednoduše a srozumitelně vymezit priority ochrany přírody.*“

Veškeré diskuze o důležitosti ochrany přírody včetně ohrožených druhů zvířat by byly zbytečné, pokud by nešly ruku v ruce s konkrétními praktickými činy. A právě k tomu je zapotřebí mít vytvořen pozitivní postoj k přírodě a její ochraně.

4.3 Postoj a jeho charakteristika

Studium postojů nám poskytuje základní informace o názorech, směřování a aktivitách určité zkoumané části populace. Postoje mladé generace, které lze v současnosti výchovnými metodami formovat, v budoucnosti ovlivní jednání celé společnosti.

Postoj je Hartlem (2000, s. 442) definován jako „*sklon ustáleným způsobem reagovat na předměty, osoby, situace a na sebe sama*“. Postoje mají souvislost s osobností, s jejími sklony a zájmy, které jsou základem pro poznání, myšlení, chápání i cítění. Podle definice se jedná o obvyklý způsob jednání, jak člověk reaguje na nastalé situace, objekty apod.

Postoje se podle tohoto autora získávají v první řadě vzděláváním, spolu s vědomostmi a dovednostmi. Nejvíce k tomu dochází v mládí a v období dospívání, a v menší míře v průběhu celého života. Svůj podíl na jejich utváření mají také širší sociální vlivy.

Kohoutek (1998, s. 8) definuje postoj jako určité stanovisko, které se projevuje v připravenosti k plnění určitých úkolů a cílů. A dále ještě vysvětluje, že dětský věk je typický širokými postoji obecného charakteru, které se postupně s věkem diferencují a seskupují v soubory postojů, což se nazývá jako postojová integrace. Postoje také působí jako určité „filtry“, které jsou příčinou nesouladu mezi předávanými a pochopenými informacemi.

Pavličková (2014, s. 67) uvádí, že postoj je systém naučené pohotové reakce na nějaký předmět, osobu nebo situaci či událost, projevující se tvorbou názorů a konkrétním způsobem chování. Jde tedy v podstatě o zaujetí určitého vztahu ke skutečnosti, který má pozitivní nebo negativní charakter.

Totéž potvrzuje i Průcha (2013, s. 210) svou definicí postoje jako hodnotícího vztahu, který jednotlivec zaujímá ke svému okolí, k dalším jedincům i k sobě samému. Je to relativně stabilní dispozice k určitému chování a reagování.

K tomuto se přidává i Fontana (2014, s. 223-224), který postoje označuje za relativně stabilní reakce jedince na různé situace, se kterými se setkává v průběhu života a jejichž verbální vyjádření je nazváno jako názor. Postoje přitom mohou být vědomé jen částečně a částečně mohou být také nevědomé. Autor tvrdí, že vzdělávací proces může mít u dětí velký vliv, protože jejich postoje se teprve tvoří.

Průcha (2013, s. 210) naopak tvrdí, že postoj je získáván spontánním učením v rodině i v jiných sociálních prostředích a přestože je cílem školní výchovně vzdělávací činnosti utváření postojů žáků, které jsou žádoucí, sociální psychologové tvrdí, že ke změně dříve získaných postojů obvykle nedochází nebo je velmi obtížná.

Pavličková (1995, s. 17, 19) upozorňuje, že u každého jedince se tvoří určité množství postojů, které je konečné. Člověk si vytváří postoje pouze k tomu, co zná, s čím se setkal, ať už fyzicky nebo jen v podobě informací. K vytváření postojů přitom dochází během celého ontogenetického vývoje jedince při spolupůsobení celého komplexu faktorů. Mezi nejvýznamnější faktory na první místo musíme zařadit působení vlivu rodičů, dále také učitelů, spolužáků či jiných vrstevníků, kamarádů, spolupracovníků a v neposlední řadě také i míru získaných informací. Protože se svět kolem nás rychle mění, není člověk schopen mít takové postoje, které by vždy odpovídaly aktuálním faktům.

Čáp (2001, s. 149) podotýká, že postoje např. k přírodě jsou u lidí různé. Tento názor rozvádí Jandourek (2007, s. 189), který poukazuje na souvislost postoje s naučeným sklonem reagovat kladně nebo záporně na určitý jev. Tyto rozdílné postoje nemůžeme vypožorovat přímo, ale můžeme na ně usuzovat podle specifického jednání nebo vyjádřených názorů. Postoj však nemusí být vyjádřen vždy. V určitých situacích si myslíme určitou věc, ale naše reakce je jiná, protože „se ovládneme“, neboť naše jednání ovlivňuje celý soubor dalších jevů. S tím je v korelaci i vyjádření Říčana (2013, s. 178), že člověk se může v konkrétní situaci pod různými sociálními tlaky a tlaky okolností zachovat zcela v rozporu se svým vnitřním postojem a přesvědčením.

Hayesová (2013, s. 96-97) doplňuje, že chceme-li rozpoznat, zda se jedná o postoj, je důležitým kritériem jeho souvislost s hodnotami. Hodnoty autorka charakterizuje jako osobní předpoklady, které jsou poměrně stálé a tvoří podstatu postojů. Mají přitom souvislost s obecnými principy vztahujícími se například k tomu, co je morální nebo co je sociálně žádoucí. Protože jako standardy, které používáme k posuzování vlastního chování i chování ostatních, nám slouží osobní hodnoty i osobní principy, jsou tyto v úzkém vztahu s postojem.

Dále autorka upozorňuje na nutnost rozlišení postojů od názorů, které se od sebe liší emocionální dimenzí. Názory charakterizuje jako neutrální výroky, o kterých jsme přesvědčeni, že jsou pravdivé. Postoje mají hodnotící charakter a ukazují v podstatě naše pocity ve vztahu k hodnocené záležitosti. Někdy mohou postojové

výroky budit zdání, že jde pouze o vyjádření názorů, ale postoj lze jednoznačně identifikovat podle emocí, které jsou použity při jeho popisu.

Základní hodnoty každého člověka se obvykle, podle autorky, promítají do jeho postojů. Přesto může dojít i k rozporu mezi hodnotami a postoji člověka. Dále je třeba vědět, že chování jedince, které vyjadřuje jeho postoje, nemusí vždy odpovídat jeho osobním názorům. To znamená, že je třeba přikládat stejnou důležitost jak konkrétnímu jednání člověka, tak jeho osobním názorům. Za obojí nese člověk zodpovědnost.

4.3.1 Složky, funkce a vlastnosti postojů

Pojem postoj se stává na počátku 20. století dle Výrosta (2008, s. 127) ústředním pojmem nově vznikající disciplíny sociální psychologie.

Nakonečný (2009, s. 235) označuje postoje za komplexní fenomény a rozlišuje u nich, stejně jako mnoho dalších autorů, tyto tři **složky**:

- kognitivní neboli poznávací
- emocionální neboli afektivní
- konativní neboli behaviorální

Kognitivní složku autor definuje jako informace jedince o určitém objektu, vůči kterému zaujímá postoj. Čápovo pojetí (2001, s. 149) je doplněním výše uvedeného, neboť definuje první část postoje tím, že je tvořena poznáním objektu a tvorbou vlastních názorů na něj. Lašek (2011, s. 49-50) do kognitivní dimenze postoje zařazuje kromě informací a názorů ještě myšlenky, které o objektu postoje osoba má.

Emocionální neboli afektivní složka je podle Nakonečného (2009, s. 235) charakterizovaná tím, že jedinec má určité pocity k objektu, vůči kterému zaujímá konkrétní postoj. Čáp (2001, s. 149) tuto složku postoje popisuje vytvořením si určitého citového vztahu k poznávanému objektu ve formě sympatií, antipatií nebo lhostejnosti. Afektivní dimenze postoje má z úhlu pohledu Laška (2011, s. 49-50) souvislost s emocionálním vyhodnocováním toho, co jedinec k objektu postoje cítí. To má souvislost nejen s vlastními subjektivními emocemi, které předmět postoje vyvolá, ale i s kognitivním obsahem. Podle směru a síly emočního náboje má člověk tendenci se objektem zabývat, přibližovat se k němu a být s ním v kontaktu, nebo naopak, se objektu vyhýbat, oddalovat se od něj, případně objekt poškodit až zničit. V těchto vyjádřeních se v podstatě koncentruje obliba vs. neobliba vůči objektu postoje.

Konativní neboli behaviorální složka je Nakonečným (2009, s. 235) definována jako aktivní složka postoje, která vyjadřuje sklon jedince se k objektu chovat určitým způsobem. Podle Čápa (2001, s. 149) je charakteristická tvorbou určitého způsobu jednání nebo chování k objektu postoje na základě názoru a v tu danou chvíli vytvořeného emočního stavu, nebo podle už dříve vytvořeného návyku, který je podkladem k určité formě chování. Lašek (2011, s. 50) o behaviorální dimenzi říká, že se jedná o sklon k určitému chování nebo jednání, které koresponduje s určitou orientací postoje ve vztahu k objektu postoje a má souvislost k určité akční tendenci. Na základě kognitivních informací jedince je podle autora možné teoreticky předvídat jeho behaviorální jednání. Lze předpokládat, že pokud má jedinec konkrétní informace, bude se chovat určitým způsobem spíše než jedinec, který dané informace nemá.

Hayesová (2013, s. 96) k tomu všemu dodává, čímž to velmi pěkně shrnuje, že všechny možné definice jsou odlišné v tom, kterou ze třech uvedených složek, částí nebo dimenzí zdůrazňují. Podle autorky jsou však pro celkové utváření postoje důležité všechny.

Nejobecnější funkcí postoje v životě člověka je podle Výrosta (2008, s. 127) to, že mu pomáhá s adaptací na prostředí. Autor uvádí, že postoje mají **funkce** jednak poznávací (člověk jedná na základě předchozího poznání, zkušeností a znalostí), instrumentální (postoj je člověku nástrojem k maximalizaci zisků a minimalizaci ztrát), dále funkci výrazu hodnot (postoj slouží člověku k vyjádření osobních hodnot), funkci sociálního přizpůsobení (postoje umožňují formovat vztahy člověka k jiným lidem) a sebeobrannou funkci (postoje umožňují udržet si vědomí vlastní hodnoty a napomáhají jedinci zvládnout konflikty, náročné životní situace a hrozby z prostředí). Jednotlivé postoje tedy nelze podle autora izolovat, protože tvoří vzájemně propojenou soustavu.

Nakonečný (2009, s. 236-237) vnímá funkce postojů jako psychologicky důležité hledisko. Postoje pomáhají jedinci v upevňování pro něj významných vztahů (tzv. integrativní funkce), dále napomáhají snižovat existenciální úzkost (tzv. konformní funkce), jiné jsou pomocí při vyrovnávání se s nevědomými komplexy, další pomáhají při budování sebevědomí, také mohou napomoci při sebevyjádření, dodat odvalu k sebeospravedlnění, pomáhat při překonávání úzkosti a nejistoty a jako hlavní spatřuje autor jejich pomoc při tvorbě vlastní identity a sebevnímání, sebehodnocení. K výše uvedeným funkcím se přidává srovnávání se s osobami, které mám rád a které jsou předmětem mého obdivu (tzv. významní druzí).

Hayesová (2013, s. 97) uvádí tyto tři funkce postojů:

- Hodnocení objektů pomáhá usměrnit postoje a reakce vůči věcem a událostem v našem okolí a odbourává tak potřebu si v každé situaci vůči těmto věcem a událostem opakovaně tvořit vhodný způsob reakce. Výsledkem je, že se tomu, co nám v minulosti uškodilo, v budoucnosti vyhneme bez nutnosti nové negativní zkušenosti.
- Sociální přizpůsobení vede k posílení sociálních vztahů a ke zvýšení skupinové soudržnosti. Zastávání určitého názoru nám může pomoci se sociálně identifikovat, což je důležité pro bytí člověka a jeho společenské soužití.
- Externalizace je často neuvědomované spojování nevědomých motivů a vnitřních stavů s děním v našem bezprostředním okolí. Výsledkem je vytvoření určitého postoje k danému objektu vedoucí k vyjádření i nevědomému odhalení svých vnitřních stavů nebo konfliktů.

Mezi základní **vlastnosti** postojů podle Nakonečného (2009, s. 237) patří komplexnost, míra konsonance, rezistence vůči změně, polarita a intenzita postojů. Komplexnost je vyjádřená kognitivními, emotivními a konativními (snahovými) komponentami. Pokud jsou komponenty v souladu, jedná se o postoj konzistentní, v opačném případě postoj označujeme za inkonzistentní neboli disonantní. Rezistentnost vůči změně vysvětluje Hayesová (2013, s. 98) tím, že vnitřní potřeba jistoty pramenící z touhy po bezpečí způsobuje obavy z velkých nebo náhlých změn. Nicméně vzhledem k neustálým proměnám okolního světa a kognitivnímu rozvoji jedince je potřebné postoje průběžně korigovat. K polaritě se vyjadřuje Výrost (2008, s. 127), který tvrdí, že postoje nemají neutrální charakter, protože jsou vyjádřením našeho vztahu k různým objektům v našem okolí, od vyloženě kladného, přes neutrální až k negativnímu hodnocení. Největší intenzitou jsou podle Nakonečného (2009, s. 237) vyjádřeny postoje extrémní.

Systém vlastních postojů, který má každý jedinec, tvoří podle Nakonečného (2009, s. 240) tzv. osobní ideologii. Pevné postoje se vytváří na podkladě zobecněných zkušeností, pokud jsou předány významnou autoritou nebo pokud jsou vytvořeny při spolupůsobení emocí. Při tvorbě ideologií převažuje u některých osob racionální a u dalších emocionální hledisko. Podle toho, který psychický prvek převažuje, označujeme postoje různými termíny, např. přesvědčení, mínění, soud, sentiment, předsudky. Emocionálně založené postoje bývají obvykle racionální protiargumentaci těžko přístupné.

4.3.2 Utváření a formování postojů

K tomu, jak postoje vznikají, existuje mnoho teorií. Podle Výrosta (2008, s. 127) jsou postoje z menší části vrozené. Většinou jsou ale získány v průběhu života na základě osobní zkušenosti nebo prostřednictvím učení. Kohoutek (1998, s. 8-9) naopak říká, že postoje nemá člověk vrozené, ale že se tvoří v průběhu ontogenetického vývoje. K formování názorů a postojů, ale také předsudků, dochází v rámci sociálních skupin, v nichž se jedinec pohybuje. Vliv na utváření postojů mají také sdělovací prostředky. Postojům se učíme od lidí a skupin. Snažíme se přizpůsobit, abychom byli určitým člověkem nebo skupinou přijímáni a cítili se akceptováni. Při vyjadřování postojů se naše chování vždy nějak mění v přítomnosti jiných lidí. Tím vlastně člověk navenek nevyjadřuje vlastní vztah, ale postoj, který považuje za sociálně přijatelný, žádoucí. Autor dále říká, že postoj je kvalitativně nižší než vztah, neboť postoj je typický pro přizpůsobivé (adaptivní) chování v konkrétní situaci. Vztah, tedy to, co v člověku skutečně je, jeho skutečné vnitřní prožívání, se vyjádří až v expresivním chování jedince.

Lašek (2011, s. 50-51) tvrdí, že se postoje tvoří v průběhu uspokojování potřeb, přičemž pozitivní postoje jsou vytvářeny k objektům, které slouží k naplnění potřeb a záporné postoje k takovým objektům, které naplnění potřeb brání. Jednotlivé postoje jsou spojovány do systému hodnot. Hodnotový systém je garantem rezistence postoje vůči změně. Obrana postoje je založena na racionální složce v podobě protiargumentací, často doplněné i emocionální složkou.

Významný vliv na tvorbu postojů má podle autora členství v různých sociálních skupinách, což je charakteristické zvláště pro dospívající mládež. Pokud dojde k hlubokému začlenění do určité skupiny, potom toto členství tvoří důležitou část sebevnímání a sebeúcty.

Smékal (2002, s. 256) považuje hodnoty a hodnotový systém za základ tvorby postojů. Toto dále doplňuje o tvrzení, že psychologie se dívá na hodnoty jako na kritéria, které si bereme za základ k oceňování a posuzování různých objektů a událostí v našem světě.

Nakonečný (2009, s. 242) vysvětluje, že postoj jedince vzniká pomocí všech základních způsobů učení, ať už se jedná o individuální zkušenosti, převzaté poznatky nebo učení napodobováním.

4.3.3 Změny postojů

Postoje jako výsledky předcházejících zkušeností jedince mají podle Laška (2011, s. 52) tendenci přetrvávat, zůstávat neměnné a uchovávat svět jedince „zakonzervovaný“. V okolním světě dochází ke změnám a člověk, pokud chce udržet krok s proměnou okolí, zjišťuje, že chtět nechtět své postoje musí měnit. Měnitelnost postoje se odvíjí podle Janouška (1988, s. 95) od síly již existujícího postoje a od charakteru a inteligence jedince, který postoj zastává. Autor dělí změny postojů na změny kongruentní (shodné), při kterých dochází ke změně intenzity již existujícího postoje, a na změny inkongruentní (neshodné), při kterých dochází ke změně polaritý postoje. Podle něj je lehčí navodit změnu kongruentní než inkongruentní. Pavlíčková (2014, s. 69) k tomu dodává, že navození změny postoje je obtížnější, čím je postoj komplexnější, konzistentnější, extrémnější, více propojen s ostatními postoji a mnohostrannější. Na změnu postoje má podle autorky také vliv inteligence jedince, spolu s jeho životním stylem a snahou zachovat si svůj status ve společnosti.

Argumenty navozující změnu postoje Musil (2005, s. 52) dělí na věcné (faktické), logické (nepřímé tj. odvozené) a emocionální. Jako neúčinnější typ argumentů se prokázaly argumenty emocionální.

Hayesová (2013, s. 102-105) uvádí, že lidé chtějí, aby všechny jejich postoje byly navzájem v souladu, v takzvané kognitivní rovnováze. Pokud některé postoje nejsou v souladu nebo se dokonce dostanou do přímého protikladu, pak dochází k situaci, která je nazývána kognitivní disonance, a která je pro člověka často velmi stresující. Aby se tomu člověk vyhnul, snaží se změnit nastalou situaci nebo své chápání, tím, že změní jeden z postojů nebo si vytvoří nový, který pomůže nastalou situaci jinak pochopit. Pokud má člověk na něco svůj vyhraněný názor, pak si informací, které s jeho přesvědčením nekorespondují, obvykle nevšímá nebo si je „poopraví“, aby nevyvolávaly kognitivní disonanci. Postoje působí jako filtr, který si jedinec nemusí uvědomovat. Jím mohou být informace zkresleny zdiskreditováním informačního zdroje, novou analýzou informace s odlišnou interpretací nebo účelovým výběrem jen určitých částí informací.

Hewstone (2006, s. 282-283) tvrdí, že studium postojů je důležité, protože za předpokladu, že postoje řídí naše chování, pak lze ochranu životního prostředí a tím i ochranu ohrožených druhů zvířat pozitivně ovlivnit tvorbou žádoucích postojů na základě porozumění podmínkám způsobu, kterým se postoje utvářejí.

Z pohledu tematiky řešené v této práci je důležité porozumět nejen všeobecné tvorbě žádoucích postojů, ale také jak ovlivnit tvorbu těchto postojů u mladé generace.

4.4 Charakteristika žáků středních odborných škol

Na střední odborné školy nastupují žáci ve věku 15 let, což je období dospívání neboli adolescence, ve kterém jsou označováni jako dorost, mladiství nebo teenagers. Jak udává Langmeier (2006, s. 144-147), dospívající se odlišují jak od dětí, tak od dospělých. Vytváří si svoji specifickou subkulturu charakteristickou jiným způsobem vyjadřování, oblečením, úpravou vzhledu a zakládáním různých sociálních skupin. Toto období je charakteristické emoční instabilitou, častými a nápadnými změnami nálad, impulzivitou v jednání, obtížemi při koncentraci pozornosti, zvýšenou unavitelností, střídáním apatičnosti s vystupňovanou aktivitou a také se projevuje nestálostí postojů a nepředvídatelností reakcí.

Postoje mládeže definuje Průcha (2013, s. 211) jako vztah, který si adolescenti tvoří nejen ke společnosti, ale i k přírodě, k různým událostem nebo hodnotám. Dále se zmiňuje, že postoje mládeže jsou vytvářeny v průběhu socializačního procesu, přičemž většina jedinců ve svém období dospívání je charakteristická tvorbou vyhraněných postojů k hodnotám a normám předchozích generací. Socializace, jak podotýká Průcha (2013, s. 267), je celoživotním procesem, při kterém se jedinec začleňuje do společnosti a který probíhá formou sociálního učení a komunikace, vlivem interakcí i nátlaku. Socializace dítěte probíhá prvořadě v rodině, ve skupině přátel, v kolektivu vrstevníků, ve školním prostředí a v neposlední řadě pod vlivem masmédií. Proces socializace ve škole je oproti ostatním prostředím specifický. Žáci se musí každodenně přizpůsobit probíhající výuce, rozvrhu, tématům i vedení učitelů.

Linhartová (2008, s. 100) charakterizuje adolescenty velkou intelektuální aktivitou, projevující se tříděním nových poznatků, jejich kritickým ověřováním a zaujímáním vlastních postojů. Adolescenti mají dále výraznou potřebu se sebezdokonalit, vytvářejí si nebo uvědoměle přejímají určitou soustavu hodnot. Autorka dále podotýká, že dospívání je zakončeno tehdy, když jedinec dosáhne stavu psychické dospělosti. Mezi její důležité charakteristiky patří vytvoření vlastních názorů a postojů vůči společnosti i světu, vybudování morálních hodnot a jejich zastávání v životě.

Čáp (2001, s. 236-237) uvádí, že adolescence je období mezi 15. a 20. rokem života. Dospívající dále formují svou identitu, jedná se ale o přechodnou fázi mezi dospělostí a dětstvím. Dětství vnímají jako ukončené a ve vztahu k dospělosti mají rozporuplné pocity – líbí se jim autorita, kterou dospělost dává, nicméně nechtějí a neumějí vzít zodpovědnost s autoritou spojenou a také se jim nelíbí „usedlost“ a „jednotvárnost“, která podle nich provází život dospělých. Z těchto důvodů se mladiství někdy snaží prodloužit si období mládí, jakoby zastavit čas. Zároveň ale těžce nesou, když je dospělí označují za nedospělé právě kvůli tomu, že ještě nemají zaměstnaní a z toho plynoucí příjmy. Prodloužení doby dospívání umožňuje delší přípravu na odpovědnost v dospělosti. Mnozí adolescenti však této možnosti plně nevyužívají, pozoruje se u nich nedostatek vytrvalosti, zvláště v plnění školních povinností. Pokud nedosáhnou svého cíle a následného ocenění rychle a snadno, úkol prostě vzdají. Přesto dokáže dospívající člověk často vyvinout výraznou snahu a úsilí, pokud se jedná o silně motivovanou činnost.

4.5 Školská legislativa v souvislosti s ochranou životního prostředí

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen školský zákon), ve svých obecných ustanoveních v § 2 mezi obecnými cíli pro vzdělávání uvádí, že vzdělávání má být mimo jiné zacíleno na získávání a využívání znalostí o životním prostředí a zaměřené na jeho ochranu ve vztahu s principy a zásadami trvale udržitelného rozvoje.

Školský zákon v § 3 popisuje Systém vzdělávacích programů, kde v odst. 2 říká, že pro každý vzdělávací obor se vydává Rámcový vzdělávací program (RVP), který vymezuje povinný rozsah, obsah a vzdělávací podmínky a je pro všechny školy daného zaměření závazný. Každá škola musí provádět vzdělávání žáků na základě rámcového vzdělávacího programu pro svůj obor, na jehož podkladě má povinnost si vytvořit svůj vlastní, pro danou školu specifický, školní vzdělávací program.

Školními vzdělávacími programy (ŠVP) se zabývá § 5, který stanovuje, že ŠVP musí odpovídat rámcovému vzdělávacímu programu pro daný obor. Systém vzdělávání může být uspořádán do předmětů nebo jiných celků, např. modulů (školský zákon).

Vzdělávací programy ve formě RVP i ŠVP se podle Zormanové (2014, s. 68, 75) řadí mezi tzv. kurikulární dokumenty, přičemž RVP je pro školství v České republice od roku 2005 (kdy vešel v platnost nový školský zákon) dokument nejvyšší úrovně. Obsahuje soubor vzdělání a určuje výsledky výuky, které je škola povinná poskytnout svým absolventům, tj. musí je zařadit do svého školního vzdělávacího programu.

Významným pojmem ve školství ČR je kurikulum, jehož význam Průcha (2013, s. 137) definuje jako název pro plán, projekt nebo vzdělávací program, pro obsah a průběh studia. Současná probíhající školní reforma se snaží vytvořit takové kurikulum pro školní vzdělávání, které by žáky připravilo na život v 21. století. Absolventi mají získat schopnosti, dovednosti a způsobilosti k úspěšné realizaci činností nebo k řešení úkolů v situacích pracovních i životních. Podle Skalkové (2007, s. 101) by vzdělání mělo studentům poskytnout kompetence neboli schopnosti založené na získaných znalostech a zkušenostech, a také dispozicích i hodnotách, které mají jedinci být nápomocny k začlenění se do společnosti a zároveň k uchování si své nezávislosti. Zormanová (2014, s. 76) k tomu dodává, že nová strategie vzdělávání zdůrazňuje kompetence, které jsou považovány za klíčové pro praktický život, mezi které jsou řazeny: kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní kompetence, sociální a personální kompetence, kompetence občanské a pracovní. Z pohledu této práce je důležitá náplň občanských kompetencí, které autorka charakterizuje jako schopnost žáka uvažovat o fungování společnosti a civilizace a schopnost jednat v souladu s principy udržitelnosti života a nepoškozování životního prostředí. Takový žák se umí chovat zodpovědně v situacích, které jsou krizové nebo ohrožující život a zdraví a zároveň je schopen v takových situacích poskytnout pomoc ostatním.

4.5.1 Rámcový vzdělávací program středního odborného vzdělávání (RVP SOV)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) vydává pro každý obor vzdělávání jeden Rámcový vzdělávací program středního odborného vzdělávání (RVP SOV). Pro všechny střední odborné školy je RVP SOV závazným dokumentem, který jsou povinny respektovat a vycházet z nich při tvorbě a realizaci svých vlastních ŠVP. RVP SOV stanovují hlavně výstupy vzdělávání, tedy to, co by měl absolvent po úspěšném ukončení školního vzdělávání umět a znát. Není cílem, aby žák uměl obsah učiva, ale aby dosáhl požadovaných schopností.

Podkladem pro zpracování této kapitoly je Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 43-41-M/01 Veterinářství (RVP-V, 2007), který MŠMT vydalo v roce 2007.

Všechny RVP SOV pro čtyřleté studium ukončené maturitou bychom mohli v podstatě rozdělit na dvě části (oblasti), a to na všeobecné vzdělávání, které je stanoveno pro celý stupeň jednotně a na odbornou oblast, která je pro každý obor stanovena samostatně, dle profesních požadavků, vycházejících z požadavků trhu práce. RVP SOV dávají důraz na všeobecné vzdělávání jako na významnou průpravu pro rozvoj žáků v odborných oblastech. Vzdělávání směřuje mimo jiné k tomu, aby žáci přijímali život jako vysokou hodnotu a vytváří vztah k přírodě, její ochraně a ke zlepšování životního prostředí včetně chápání globálních problémů.

Obsah závazného všeobecného i odborného vzdělávání je v RVP SOV stanoven kurikulárním rámcem v podobě výukových cílů a učiva. Výukové cíle jsou vyjádřeny jako výsledky vzdělávání v podobě **postojů** a návyků, jejichž vytvoření je u žáků žádoucí a je uloženo jako povinnost škole. Ta už ale nenes zodpovědnost za jejich praktické uplatňování v životě žáků. Všeobecné i odborné vzdělávání je v RVP-V (2007) rozčleněno do devíti vzdělávacích oblastí, kdy každá z nich je tvořena jedním nebo několika vzdělávacími předměty.

Do **všeobecné oblasti vzdělávání**, která má návaznost na RVP základního vzdělávání, je zařazeno mj. také vzdělávání přírodovědné. Jeho posláním je pomoci žákům lépe pochopit jevy a zákonitosti vyskytující se v živé i neživé přírodě a budovat jejich kladný postoj k přírodnímu prostředí. Žáci se mají prostřednictvím tohoto vzdělávání naučit klást si otázky týkající se jejich okolního světa, uplatňovat nabyté vědomosti a dovednosti v občanském i profesním životě, a tím přispívat k dodržování zásad udržitelného rozvoje.

Přírodovědné vzdělávání všeobecné vzdělávací oblasti zahrnuje vzdělávání fyzikální, chemické a biologické s ekologickým. Vzhledem k zaměření bakalářské práce bude následně prozkoumáno pouze vzdělávání **biologické a ekologické**. Obsah učiva je rozdělen do tří oblastí, a to: Základy biologie, Ekologie, Člověk a životní prostředí. Problematika této bakalářské práce je náplní učiva z oblasti Ekologie a z oblasti Člověk a životní prostředí. Výsledek vzdělávání žáků v těchto oblastech je, že absolvent umí vysvětlit základní ekologické pojmy, ekologické faktory prostředí a chápe základní vztahy v populacích, společenstvích i v ekosystémech. Rozumí koloběhu látek v přírodě i potravním řetězcům, umí charakterizovat jednotlivé typy krajiny. Naučil se, jakým způsobem člověk ovlivňoval a dále ovlivňuje přírodu i všechny složky životního prostředí, a jaké problémy to způsobilo i dále

působí, včetně problémů globálních. Zná význam chráněných oblastí a dokáže uvést jejich příklady v České republice i v regionu. Je seznámen se základními ekonomickými a právními možnostmi, kterými může společnost ovlivnit ochranu životního prostředí. Absolvent si je vědom i své osobní zodpovědnosti za ochranu životního prostředí, a ví o možnostech, jak se na ochraně podílet. V neposlední řadě dokáže vysvětlit pojem trvale udržitelného rozvoje jako propojení technologie, kultury, ekonomiky a dalších vlivů na přírodní prostředí (RVP-V, 2007).

Vědomosti získané ve všeobecném přírodovědném vzdělávání by měly žákům napomoci k žádoucímu formování jejich pozitivního postoje k ochraně nejen ohrožených druhů zvířat, ale i přírody, krajiny a životního prostředí a k posílení vědomí osobní zodpovědnosti za tuto komplexní ochranu. Cílem vyučování je ukázat žákům, jak lze přírodovědné znalosti a dovednosti využívat v jejich praktickém životě. Naučit je logicky přemýšlet, hodnotit a řešit jednoduché problémy z přírodovědné oblasti, a také na základě pochopení zásadních ekologických vztahů a postavení člověka v přírodě dokázat zdůvodnit a obhájit nezbytnost trvale udržitelného rozvoje. V afektivní části vzdělávání je cílem vytvořit u žáků kladný vztah (postoj) k přírodě (RVP-V, 2007).

Odborná oblast vzdělávání, která vede žáky mj. k poznání strategie udržitelného rozvoje v rámci jejich budoucího pracovního zařazení a zároveň ke schopnosti zvažovat dopady jejich praktických činností na životní prostředí, není středem zájmu této bakalářské práce. Jejím záměrem je prozkoumat postoje žáků vytvořené pouze na základě všeobecné oblasti vzdělávání.

V RVP-V (2007) je jako povinná celková hodinová dotace pro přírodovědné vzdělávání dáno 224 hodin.

Součástí RVP SOV jsou také tzv. **průřezová témata** (Občan v demokratické společnosti, Člověk a svět práce aj.), která mají zejména motivační a výchovnou funkci. Mohou být realizovány školami nejen ve výuce, ale i formou jiných aktivit. Podle Zormanové (2014, s. 77-79) se jedná o tematické okruhy zabývající se současnými společenskými problémy.

Jedním z těchto témat je **Člověk a životní prostředí**. Jeho záměrem je připravit mladou generaci k tomu, aby byla schopna myslet a jednat v souladu s principy udržitelného rozvoje, který je prioritou naší republiky jakožto člena EU. Princip udržitelnosti se žákům vštěpuje formou environmentálního vzdělávání, výchovou a osvětou (EVVO). Pro splnění cíle tohoto průřezového tématu je důležitou součástí výuky vést žáky k pochopení souvislostí mezi různými jevy v prostředí a činností člověka, k získání přehledu o možnostech ochrany přírody a krajiny,

k aktivnímu a samostatnému poznávání a zkoumání prostředí a k získávání informací skrze přímý kontakt s ním. Je žádoucí, aby žáci pochopili a přijali vlastní zodpovědnost za důsledky svého jednání v profesním i osobním životě na kvalitu životního prostředí, a aby zjistili, jakým způsobem se lze na ochraně přírody a řešení environmentálních problémů aktivně podílet. Správný postoj vůči ochraně životního prostředí je při vzdělávání podpořen i emocionální složkou, kdy se žáci učí vnímat krásu přírody a oblíbit si ji. Cílem průřezového tématu je zformovat u žáků žádoucí hodnoty a postoje k životnímu prostředí a naučit je ovlivňovat postoje a jednání druhých lidí svým kladným vztahem k přírodě (RVP-V, 2007).

RVP SOV doporučuje při realizaci tohoto tématu spolupracovat s různými ekologickými vzdělávacími centry a dalšími environmentálními institucemi či pracovišti.

4.5.2 Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP)

Školský zákon zavedl do školství v naší republice systém vzdělávacích programů v podobě Rámcových vzdělávacích programů (RVP) a Školních vzdělávacích programů (ŠVP). Na podkladě zmíněného zákona vydává MŠMT pro každý vzdělávací obor jeden RVP, který stanovuje povinný rozsah, obsah a podmínky vzdělávání a je pro všechny školy daného stupně vzdělávání nebo oboru vzdělání závazný. Každá škola musí vzdělávat žáky podle svého vlastního ŠVP, který je povinna si vytvořit podle zásad a podmínek uvedených v RVP pro svůj vyučovaný obor, a se kterým vytvořené ŠVP musí být v souladu. Obsah vzdělávání v ŠVP může být uspořádán do předmětů nebo jiných celků, např. modulů (školský zákon).

Zormanová (2014, s. 95) vysvětluje, že cíle a informace obsažené v RVP, jsou na školní úrovni zahrnuty do ŠVP. Školy si tvoří vlastní ucelený ŠVP, zohledňující jejich představy, specifika a zkušenosti s výukou, podle kterého následně pedagogové vyučují, a který již nepodléhá dalšímu schvalování MŠMT.

ŠVP, na jehož základě realizuje škola v daném oboru vzdělání své vzdělávání, je povinnou součástí školní dokumentace jako **stěžejní pedagogický dokument školy**. Za kvalitu vytvořeného ŠVP i úroveň jeho realizace je odpovědný ředitel školy, v jehož plné kompetenci tvorba ŠVP je (RVP-V, 2007).

V § 5 školský zákon uvádí, že tím, kdo ŠVP vydává, je ředitel školy nebo školského zařízení. Do ŠVP, který má být zveřejněn na přístupném místě v konkrétní škole nebo školském zařízení, má mít každý možnost nahlížet, dělat si z něj výpisy nebo ho kopírovat (školský zákon).

Učební plán v ŠVP musí obsahovat vyučovací předměty vytvořené podle vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů uvedených v rámcovém rozvržení vzdělávacího obsahu v RVP SOV. Tyto oblasti a okruhy jsou zároveň závazné, včetně minimálního počtu vyučovacích hodin a jejich dodržení musí být v ŠVP prokazatelné. Průřezové téma Člověk a životní prostředí má ŠVP zrealizovat, na základě doporučení RVP SOV, kombinací tří vzdělávacích způsobů, a to **komplexně**, v podobě samostatného ekologického předmětu (modulu) nebo uceleného bloku ekologického učiva v rámci k tomu vhodného předmětu; **rozptýleně (difúzně)**, v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů (např. nakládání s odpady, vedení k úspoře energií apod.) a **nadpředmětově**, formou realizace žákovských projektů, které mají výchovně vzdělávací význam hlavně tehdy, pokud propojují environmentální problematiku s odborným učivem i odbornou praxí (RVP-V, 2007).

5 Praktická část a výsledky práce

5.1 Tauferova střední odborná škola veterinární v Kroměříži, charakteristika školy

Škola byla založena v roce 1952 jako Střední zemědělská technická škola – obor veterinární, která tehdy byla v republice jediná svého druhu. V září roku 1998 byla přejmenována na Tauferovu střední odbornou školu veterinární. Je to příspěvková organizace, jejímž zřizovatelem je Zlínský kraj. Na škole se od roku 2009 vyučuje obor Veterinářství 43-41-M/01. Studium je čtyřleté, zakončené maturitní zkouškou. Cílem vzdělávání na této škole je, aby se absolventi uplatnili v zemědělských a potravinářských podnicích, v asanační činnosti, v inseminaci, v plemenářské práci, v péči o zdraví zvířat a životní prostředí a v případech zájmu mohli úspěšně pokračovat ve studiu na vysokých školách.

Součástí studia jsou kromě všeobecně vzdělávacích předmětů a odborných předmětů také praxe v zemědělských a potravinářských podnicích, inseminačních stanicích, ve veterinárních ošetrovnách, v laboratořích, v zoologických zahradách a městském útulku pro psy. Ve škole probíhají i zájmové kroužky, např. jezdecký, kynologický, myslivecký, ekologický a teraristický.

Škola spolupracuje s Mendelovou univerzitou v Brně a získala v minulosti titul Škola udržitelného rozvoje 1. stupně a mezinárodní titul Eko škola (Eco-school), což je ocenění školy, ve které žáci a učitelé snižují ekologický dopad provozu školy a zlepšují její prostředí (Tauferova střední odborná škola veterinární Kroměříž © 2016).

5.2 ŠVP Tauferovy střední odborné školy veterinární

Biologické a ekologické vzdělávání, které je v RVP SOV pro čtyřletá studia s maturitní zkouškou uváděno jako třetí součást všeobecného přírodovědného vzdělávání (RVP-V, 2007), je v ŠVP Tauferovy SOŠ veterinární (dále jen ŠVP-T, 2011) uvedeno jako náplň předmětu Biologie, který je vyučován v prvním a druhém ročníku a dále

jako náplň předmětů Biologie člověka a Ekologie, které jsou vyučovány ve 4. ročníku.

Jako cíl předmětu Biologie ŠVP-T (2011) uvádí poznávání živé přírody a jejich zákonitostí se snahou vytvořit u žáků kladné postoje a respekt k přírodě jako celku. Získané hlubší biologické znalosti mají umožnit lepší ochranu organismů a péči o ně, a zároveň lépe dodržovat zákony přírody i lidské společnosti. Probírané učivo, jeho teoretická i praktická část, navazuje na znalosti, které si žáci přinášejí ze základní školy, ty dále rozvíjí a prohlubuje tak, aby žáci získali potřebné a dostatečné vědomosti ke studiu odborných předmětů.

Průřezové téma Člověk a životní prostředí je realizováno v rámci výuky samostatného předmětu Ekologie, který je vyučován ve 4. ročníku. V tomto předmětu žáci navazují na učivo přírodovědných předmětů nižších ročníků, které prohlubují, aby lépe porozuměli zákonitostem a dějům v přírodě v širších souvislostech. To jim má pomoci lépe chápat ekologické souvislosti, vytvořit si kladný postoj k přírodě a porozumět tomu, že každý jedinec je zodpovědný za ochranu životního prostředí. Žáci mají také pochopit regionální problémy v rámci ochrany přírody a aktivně se zapojovat do jejich řešení (ŠVP-T, 2011).

5.3 Interpretace a prezentace výsledků

K průzkumu postoje žáků Střední odborné školy veterinární v Kroměříži k ochraně ohrožených druhů zvířat byl použit dotazník vlastní konstrukce (součást přílohy B), který byl vytvořen na podkladě RVP-V (2007) a dalších odborných zdrojů uvedených v teoretické části bakalářské práce. Do finální podoby byl upraven na základě jeho předběžného ověření v malé skupině respondentů odpovídajícího věku. Dotazník je tvořen celkem třiceti položkami, které jsou rozděleny po deseti položkách do třech částí. Každá z částí dotazníku přitom odpovídá jedné ze tří základních složek postojů.

Z důvodu snížení rozsahu praktické části práce jsou při prezentaci výsledků uváděny pouze grafy. Tabulky s absolutními a relativními počty, které odpovídají jednotlivým grafům, jsou součástí přílohy A.

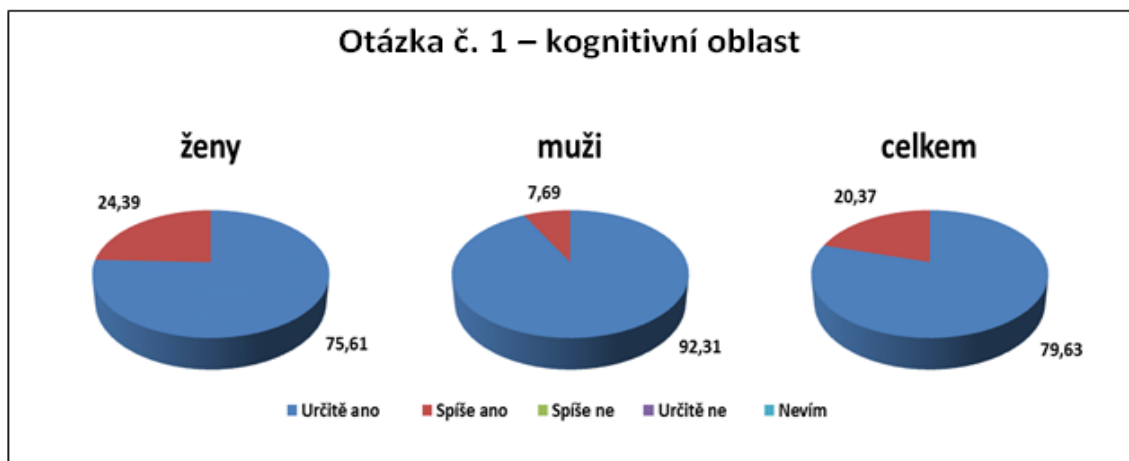
5.3.1 Část první – kognitivní oblast postojů

První část dotazníku tvoří deset položek (otázek), jejichž záměrem je prozkoumat u žáků kognitivní neboli znalostní složku jejich postojů. Ta je tvořena informacemi,

vlastními názory i myšlenkami, které žáci ohledně problematiky ochrany zvířat mají, ať už ve formě znalostí pojmů případně zajímavostí nebo souvislostí a vzájemných vztahů.

Otázka č. 1: Základem ochrany živočichů je komplexní ochrana jejich stanovišť, ekosystémů.

S tímto tvrzením, které zkoumalo u žáků jejich uvědomění si souvislosti mezi ochranou živočišných druhů a ochranou prostředí, ve kterých tyto živočichové žijí, souhlasili všichni respondenti, přičemž skoro 80 % (n=43) žáků vyjádřilo naprostý souhlas, 20 % (n=11) žáků s tímto výrokem spíše souhlasilo. V odpovědích na otázku byla u mužů zaznamenána odpověď určitě ano ve větší míře než u žen.

Obr. 1 Základem ochrany živočichů je komplexní ochrana

Otázka č. 2: Přehled ohrožených živočichů na území ČR je uveden v:

- a) Černé knize ohrožených druhů ČR
- b) Červené knize ohrožených druhů ČR
- c) Jiné.....

Při této otázce, která zkoumala u žáků znalost prvního pojmu v dotazníku, jímž byla Červená kniha ohrožených druhů ČR, odpovědělo správně 87 % (n=47) respondentů, zbylých 13 % (n=7) žáků označilo jako odpověď Černou knihu ohrožených druhů ČR. V odpovědích nebyl zaznamenán rozdíl mezi muži a ženami.

Obr. 2 Přehled ohrožených druhů živočichů

Otázka č. 3: Pro zařazení druhu do skupiny ohrožených zvířat je důležitý počet jedinců, bez ohledu na jejich vývojové stádium.

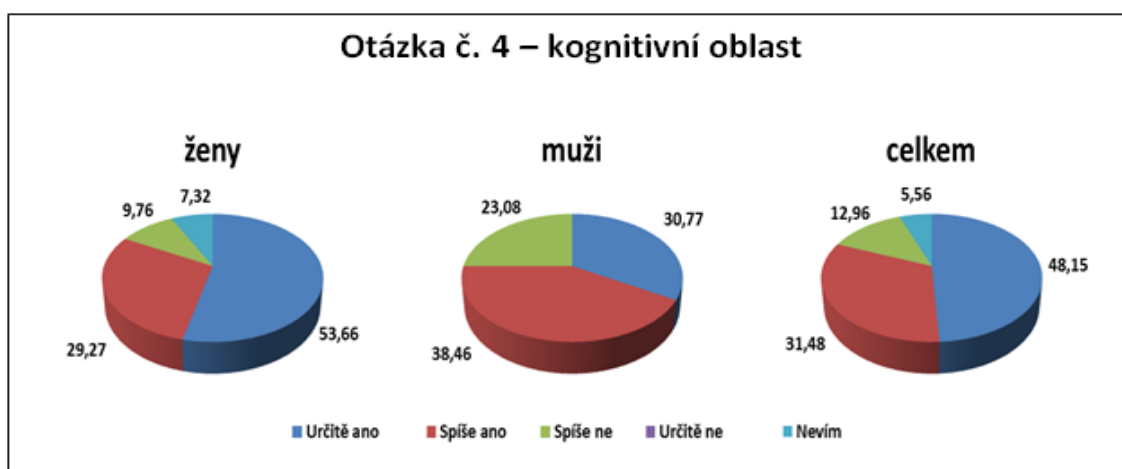
Tento výrok sledoval, zda jsou si žáci vědomi, že pro zařazení do skupiny ohrožených zvířat je důležitý počet jedinců v populaci bez ohledu na jejich vývojové stádium, což souhlasí s kritérii pro zhodnocení druhu, která jsou daná IUCN. S uvedeným tvrzením souhlasilo 87 % (n=47) respondentů, nesouhlasilo 9 % (n=5) a odpověď nevím zvolilo 4 % (n=2) respondentů.

Obr. 3 Důležitost počtu jedinců pro určení ohroženosti druhu

Otázka č. 4: Mezi nevhodné vlivy člověka na životní prostředí patří kromě jeho nadměrné nebo nevhodné činnosti také jeho nečinnost.

Výrok v této otázce zkoumal, zda si jsou žáci vědomi toho, že nečinnost člověka v oblasti životního prostředí může přinést negativní důsledky. Jednoznačně kladně se vyjádřilo 48 % (n=26) žáků, spíše pro bylo 31 % (n=17), zásadně nesouhlasilo 2 % (n=1) a k odpovědi spíše ne se přiklonilo 13 % (n=7), nejistotu vyjádřilo 6 % (n=3). V postoji k této otázce byl zjištěn rozdíl mezi ženami a muži. O tom, že nečinnost může mít negativní vliv, bylo přesvědčeno větší procento žen než mužů.

Obr. 4 Nečinnost člověka jako nevhodný vliv na životní prostředí

Otázka č. 5: Pro ochranu ohrožených druhů státy Evropské unie vymezily území přírodních stanovišť a ptačích oblastí k ochraně v souvislosti s projektem:

a) Natura '99, b) Natura 2000, c) Natura 2005

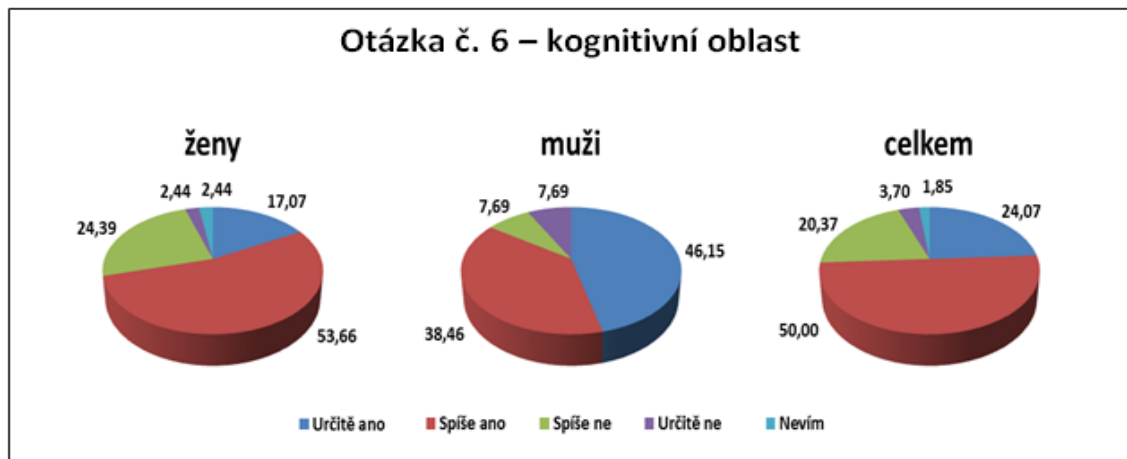
Uvedená otázka měla za cíl prozkoumat u žáků znalost pojmu Natura 2000, který má souvislost s ochranou ohrožených druhů a jejich prostředí za účelem udržení biologické rozmanitosti na území států Evropské unie. Pouze 45 % (n=24) respondentů odpovědělo správně. Nesprávnou odpověď Natura 2005 zvolilo 47 % (n=25) a Natura '99 označilo 8 % (n=4) žáků, přičemž odpovědi žen i mužů byly shodné.

Obr. 5 Projekt EU vymezující území chráněných přírodních stanovišť

Otázka č. 6: Výskyt predátorů (dravců a šelem) z vrcholu pyramidy potravního řetězce nepřímo ovlivňuje i rostlinnou vegetaci.

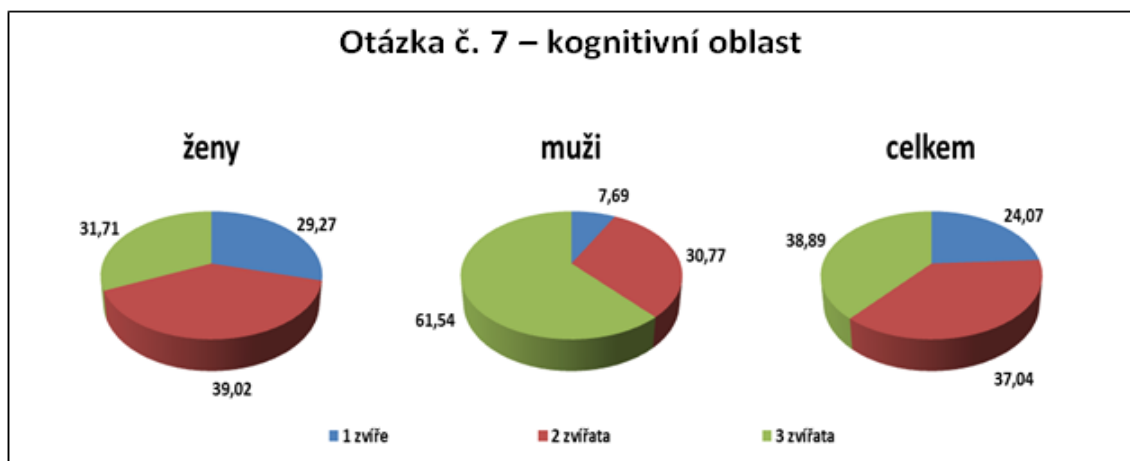
Tvrzení uvedené v této otázce směřovalo k zjištění, zda si žáci uvědomují provázanost vztahů v přírodním prostředí, zde na uvedeném příkladu vlivu masožravců nejen na živočichy (převážně býložravce), kteří jsou pod nimi v potravní pyramidě, ale také na další nižší stupně (v tomto případě rostlinnou vegetaci) této potravní pyramidy. Zcela souhlasilo 24 % (n=13) žáků, k odpovědi spíše ano se přiklonilo 50 % (n=27) žáků, spíše odmítavý postoj zaujalo 20 % (n=11) žáků, jednoznačně proti bylo 4 % (n=2) žáků a odpověď nevím zvolilo 2 % (n=1) žáků. Byl zjištěn výrazný rozdíl mezi odpověďmi žen a mužů, ve prospěch mužů.

Obr. 6 Ovlivnění rostlinné vegetace predátory (dravci a šelmami)

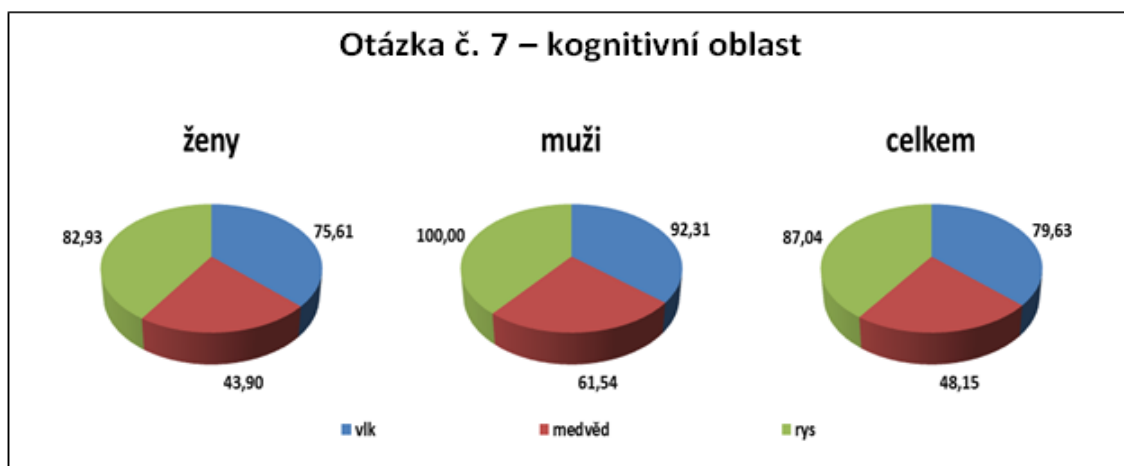
Otázka č. 7: Které chráněné velké šelmy se opět vyskytují na území ČR, vypiš.

Cílem uvedené otázky bylo zjistit u žáků jejich povědomí o opětovném výskytu chráněných druhů velkých šelem na území naší republiky. Alespoň jednu velkou šelmu uvedli všichni respondenti. Je patrný rozdíl mezi ženami a muži, kdy všechny tři šelmy uvedlo téměř 62% (n=8) mužů oproti 32% (n=13) žen. Pouze jednu šelmu uvedlo 8% (n=1) mužů oproti 29% (n=12) žen.

Obr. 7 Znalost velkých šelem

Když porovnáme známost jednotlivých druhů šelem, tak nejčastěji byl uváděn rys 87% (n=54) a nejméně často medvěd 48% (n=26). Také zde je patrný rozdíl mezi muži a ženami. U mužů byla známost o výskytu všech šelem zhruba o 17% vyšší.

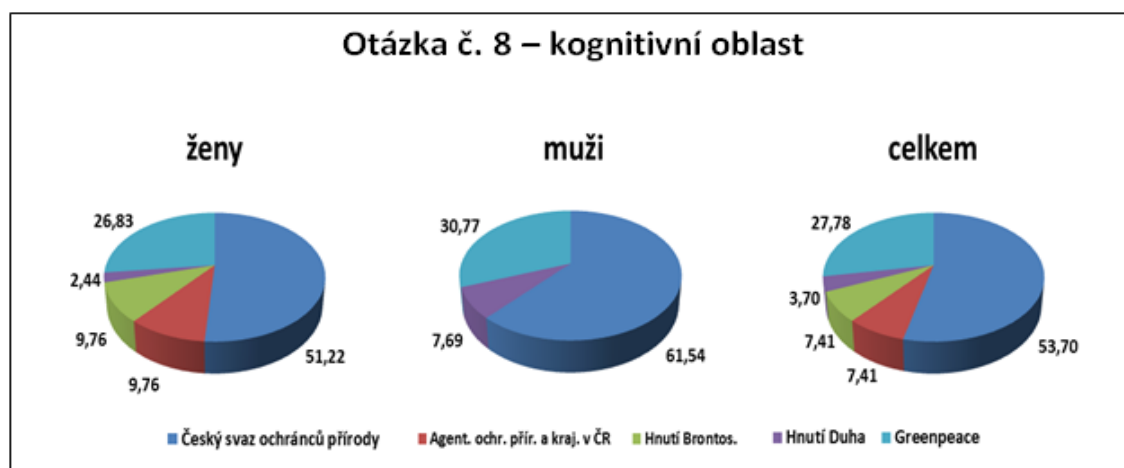

Obr. 8 Jednotlivé druhy chráněných velkých šelem uvedlo

Otázka č. 8: Největší dobrovolnická organizace v ČR zaměřená na ochranu přírody je:

a) Český svaz ochránců přírody (ČSOP), b) Agentura ochrany přírody a krajiny v ČR (AOPK), c) Hnutí Brontosaurus (HB), d) Hnutí Duha (HD), e) Greenpeace (GP)

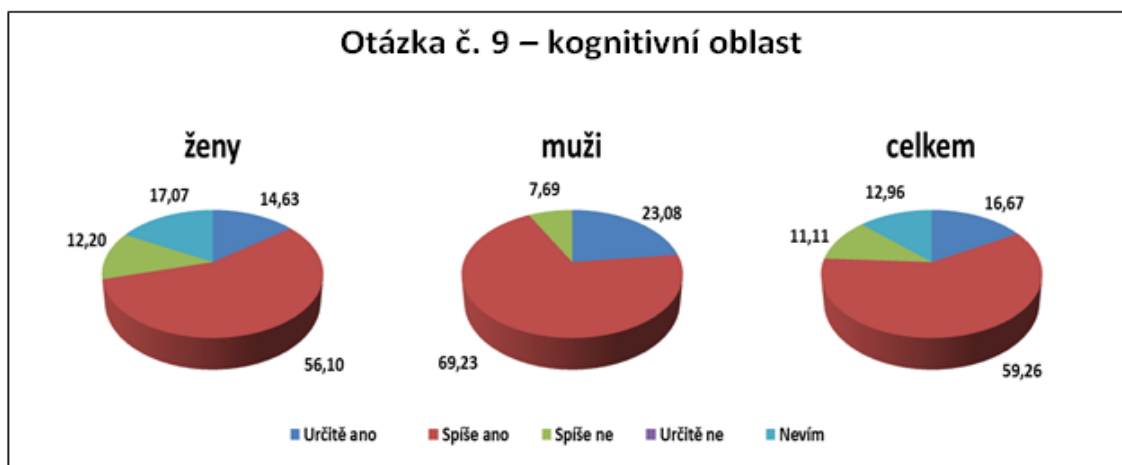
Účelem této otázky bylo zjistit, jak se žáci orientují v oblasti dobrovolnických organizací. Nejčastější odpovědí bylo správné uvedení ČSOP, a to 54 % (n=29) respondentů, druhou nejčastější odpovědí bylo uvedení organizace GP, a to 28 % (n=15), přičemž odpovědi žen i mužů byly vyrovnané. AOPK uvedlo 7 % (n=4), a to pouze žen, stejně jako HB 7 % (n=4). HD preferovaly 4 % (n=2) žáků.

Obr. 9 Největší dobrovolnická organizace v ČR chrání přírodu

Otázka č. 9: Dopad dlouhodobých důsledků globálních změn je ovlivňován charakterem konkrétně zasažených oblastí.

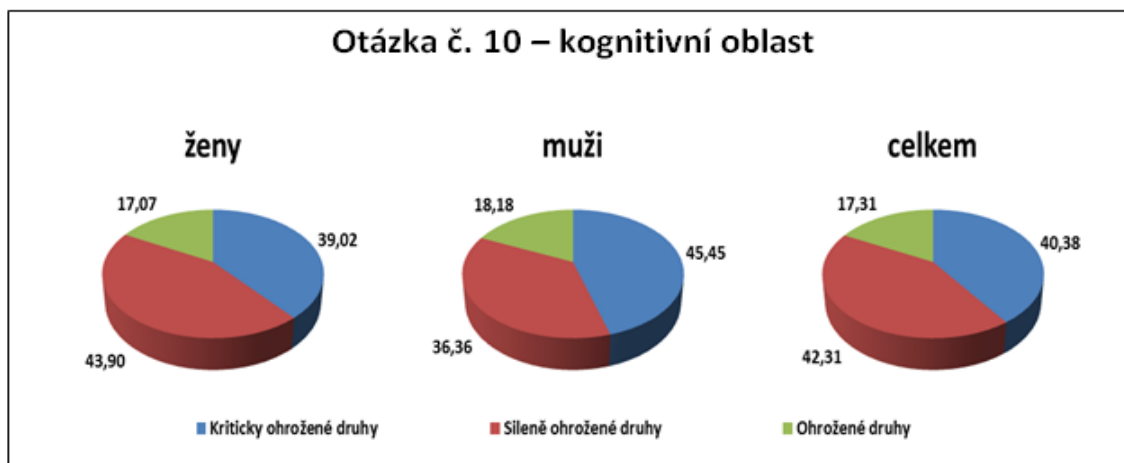
Účelem tohoto výroku bylo prozkoumat u žáků povědomí o globálních změnách a jejich různého projevu v různých oblastech, na němž má svůj podíl charakter konkrétní zasažené oblasti. Tohle povědomí prokázalo celkem 76 % (n=41) žáků, nerozhodně odpovědělo 13 % (n=7) žáků, a to pouze žen. Ostatních 11 % (n=6) žáků se přiklonilo k odpovědi spíše ne.

Obr. 10 Charakter oblasti ovlivňuje důsledky globálních změn

Otázka č. 10: Chráněné druhy se podle stupně ohrožení dělí na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené. Uveď jednoho zástupce z ČR u jednotlivých druhů.

Tato položka byla do dotazníku zařazena pro prozkoumání povědomí žáků o chráněných druzích zvířat. Nebylo účelem sledovat schopnost přesně zařadit druhy mezi kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené, tento údaj byl spíše pro zajímavost, jak se žáci v těchto kategoriích ohrožených druhů orientují.

Obr. 11 Zástupci chráněných druhů v ČR

5.3.2 Část druhá – afektivní oblast postojů

Druhá část dotazníku je tvořena také deseti položkami (otázkami). Jejich záměrem bylo prozkoumat u žáků druhou složku postojů, která je uváděna jako složka emocionální neboli afektivní. Tu tvoří subjektivní pocity a citové vztahy v podobě sympatií, antipatií či lhostejnosti k problematice ochrany zvířat a s nimi i životního prostředí, a které jsou utvářené nejen pod vlivem emocí, ale také v souvislosti s kognitivními znalostmi žáků v dané oblasti.

Otázka č. 1: Živočichové mají stejné právo na život jako lidé.

S tímto výrokem souhlasí téměř všichni respondenti, tj. 94% (n=51), kteří vyjádřili úplný nebo částečný souhlas. Jen 4% (n=2) s tímto výrokem spíše nesouhlasí, a to pouze ženy, a 2% (n=1) nemá názor, a to muži.

Obr. 12 Právo zvířat na život

Otázka č. 2: Předmětem ochrany by měly být jen ohrožené druhy zvířat.

S tvrzením, že chránit by se měly pouze ohrožené druhy zvířat, vyjádřilo souhlas či spíše souhlas celkem 11 % (n=6) žáků, naopak nesouhlas či spíše nesouhlas vyjádřilo 87 % (n=47) žáků. Jeden respondent k tomuto zaujal postoj, že nemá názor. Rozdíly v názorech žen a mužů zachyceny nebyly.

Obr. 13 Ochrana pouze ohrožených druhů zvířat

Otázka č. 3: Chránit by se měli pouze zdraví a silní jedinci jednotlivých druhů živočichů.

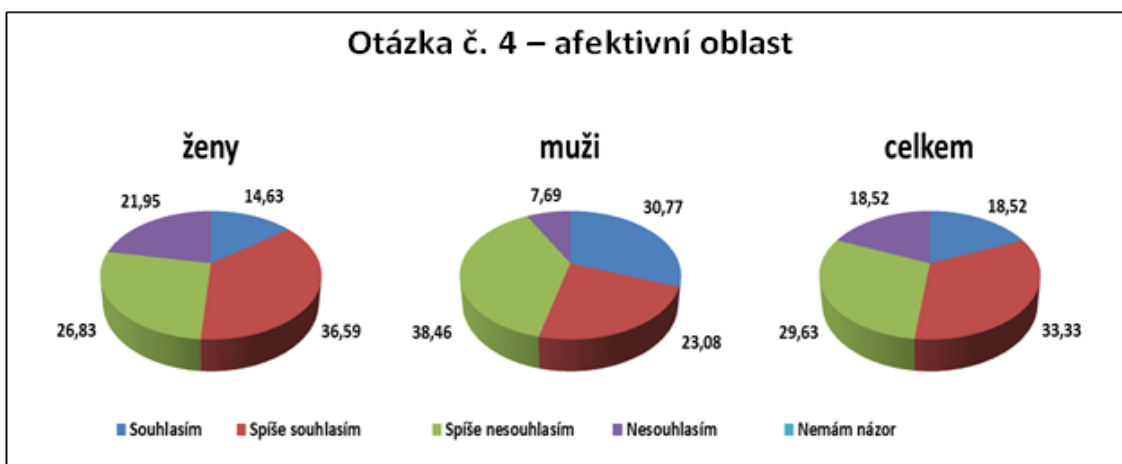
Postoj souhlasící nebo spíše souhlasící s ochranou pouze zdravých a silných jedinců vyjádřilo 30 % (n=16) žáků, naopak postoj nesouhlasící nebo spíše nesouhlasící zaujalo 70 % (n=38) žáků. Při porovnávání žáků obou pohlaví bylo zajímavé to, že větší procento žen bylo přesvědčeno o nesprávnosti výše uvedeného výroku, kdežto muži zaujali spíše nesouhlasný postoj.

Obr. 14 Ochrana jen zdravých jedinců

Otázka č. 4: Přestože ochrana velkých šelem na našem území je potřebná, setkat se s nimi ve volné přírodě bych nechtěl/a.

S velkými šelmami by se ve volné přírodě nechtělo potkat celkem 52 % (n=28) respondentů, kdežto celkem 48 % (n=26) respondentů by se s nimi setkat chtělo, přičemž převaha žen (37 %) se vyjádřila, že by se s nimi ve volné přírodě setkat spíše nechtěla, kdežto převaha mužů (38 %) by se s nimi spíše setkat chtěla.

Obr. 15 Setkání s velkými šelmami ve volné přírodě

Otázka č. 5: Mělo by být možné obchodovat se všemi druhy volně žijících živočichů a rostlin na Zemi.

S názorem, že by se mělo obchodovat se všemi druhy živočichů a rostlin souhlasilo pouze 13 % (n=7) žáků, mezi nimiž převažovaly ženy. Ostatní žáci, celkem 87 % (n=47), s tímto názorem nesouhlasilo, přičemž ženy i muži zaujímali tento nesouhlas podobně, a to v poměru 76 % žen ku 77 % mužů.

Obr. 16 Obchodování se všemi druhy živočichů a rostlin

Otázka č. 6: Mezinárodní spolupráce států při ochraně ohrožených druhů živočichů je důležitá.

Všichni dotazovaní žáci s tímto výrokem souhlasili, přičemž přesvědčeno o důležitosti spolupráce států bylo 94 % (n=51) žáků, 6 % (n=3) žáků se k tomuto názoru přiklonilo.

Obr. 17 Význam spolupráce států při ochraně ohrožených druhů

Otázka č. 7: Ochrana přírody je důležitá hlavně pro zachování zdrojů využívaných člověkem.

S názorem, že chránit přírodu je důležité hlavně pro zdroje, které člověku poskytuje, souhlasilo celkem 43 % (n=23) respondentů. S uvedeným tvrzením nesouhlasilo celkem 54 % (n=29) respondentů. Nejvíce dotazovaných se přitom vyjádřilo spíše nesouhlasně, a to 33 % (n=18), v přibližně stejném zastoupení žen i mužů. Názor nemělo 4 % (n=2) respondentů, a to žen.

Obr. 18 Důležitost ochrany přírody pro zachování zdrojů

Otázka č. 8: Silniční komunikace, hlavně rychlostní a dálniční, by se měly budovat tam, kde je to zapotřebí, bez ohledu na nebezpečí vyhynutí některých druhů živočichů v místě staveb.

Názor, že silniční komunikace by se měly stavět tam, kde je to zapotřebí, bez ohledu na možná rizika pro živočichy zaujalo celkově 11 % (n=6) žáků, z nichž ženy vyjádřily jasný souhlas, kdežto muži se k souhlasnému názoru spíše přiklonili. Naopak nesouhlasný postoj mělo celkem 85 % (n=46) žáků, z nichž ženy zaujaly jasně nesouhlasný postoj ve větší míře (63 %) než muži (54 %). 4 % (n=2) respondentů, a to z řad žen, se vyjádřily, že nemají názor.

Obr. 19 Budování silničních komunikací tam, kde je to zapotřebí

Otázka č. 9: Za vysokou úmrtnost zvířat na silničních komunikacích si mohou zvířata sama, člověk to nemůže nijak ovlivnit.

S vyjádřením, že člověk nemůže nijak ovlivnit vysokou úmrtnost zvířat na silnicích, souhlasilo celkem 13 % (n=7) žáků, z nichž ženy pouze spíše souhlasily; kdežto nesouhlasný postoj zaujalo celkem 85 % (n=46) žáků bez rozdílu mezi ženami a muži, přičemž převaha žáků vyjádřila svůj jednoznačný nesouhlas.

Obr. 20 Člověk nemůže ovlivnit úmrtnost zvířat na silnicích

Otázka č. 10: Vzhledem ke globálním problémům nemá smysl chránit přírodu v našem okolí.

S tvrzením, že nemá smysl chránit přírodu v okolí kvůli vlivu globálních problémů, jednoznačně souhlasilo 0 % (n=0) respondentů a spíše souhlasilo 4 % (n=2) respondentů, ve stejném zastoupení žen i mužů. K výroku naopak jednoznačně nesouhlasný postoj zaujalo 89 % (n=48) respondentů, přičemž jich větší procento tvořili muži (92 %) oproti ženám (88 %), a spíše nesouhlasný postoj zaujalo 7 % (n=4) respondentů, a to pouze z řad žen.

Obr. 21 Ochrana přírody v našem okolí nemá význam

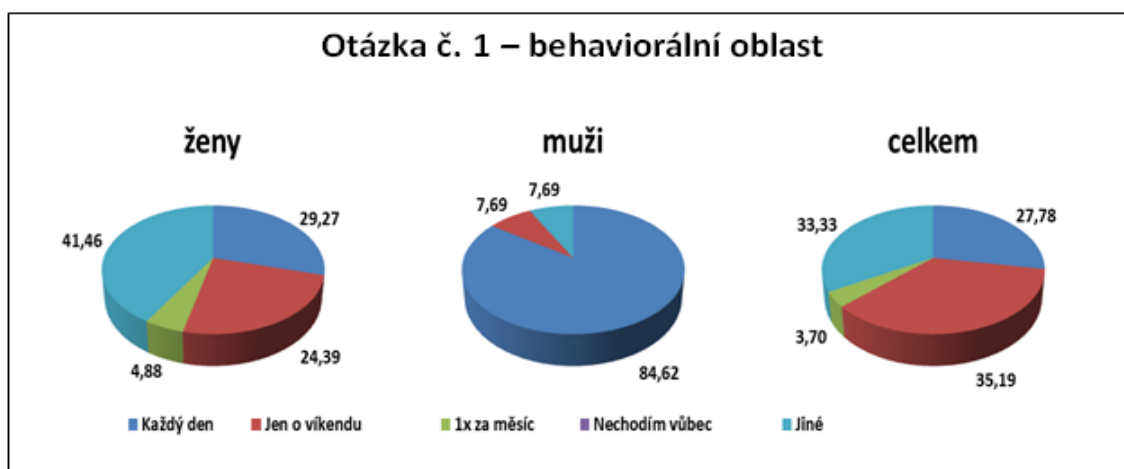
5.3.3 Část třetí – behaviorální oblast postojů

Závěrečnou, třetí část dotazníku tvoří posledních deset otázek, jejichž účelem bylo prozkoumat, jak se v postojích žáků projevuje třetí složka postojů, kterou je behaviorální neboli konativní složka. Ta je definovaná jako aktivní část postoje, která je vyjádřením sklonu jedince k určitému způsobu chování nebo jednání, na němž se podílí nejen v tu danou chvíli vytvořený názor a konkrétní emoční stav, ale také dříve vytvořené návyky spolu se souborem informací, které jedinec k dané problematice ochrany zvířat a životního prostředí má.

Otázka č. 1: Do přírody chodím:

a) každý den, b) jen o víkendu, c) 1x za měsíc, d) nechodím vůbec, e) jinak

Z odpovědí žáků na tuto otázku můžeme vyvodit jejich blízký vztah k přírodě jako celku, neboť ji navštěvují všichni, a to nejčastěji o víkendech, 35 % (n=19) žáků, přičemž tuto odpověď preferovali muži (69 %). Druhá nejčastější odpověď 33 % (n=18) byla pod možností jinak, kde se objevily údaje typu např. ‚když mám čas‘ nebo ‚jak to jenom jde‘. Tuto variantu preferovaly ženy (41 %). Na třetím místě se objevila varianta ‚každý den‘ 28 % (n=15) žáků a 1x za měsíc 4 % (n=2) žáků.

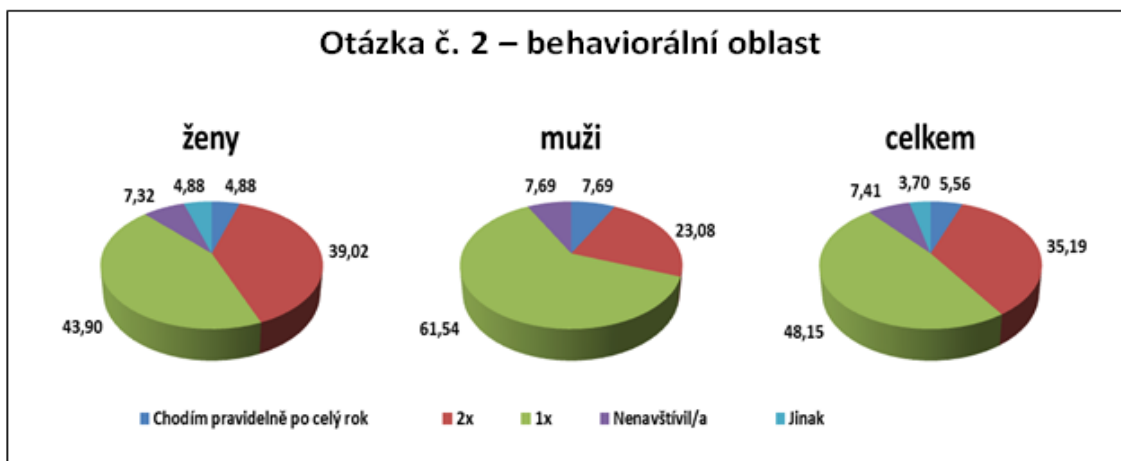

Obr. 22 Kontakt s přírodou

Otázka č. 2: V posledním roce jsem navštívil/a zoologickou zahradu:

a) chodím tam pravidelně po celý rok, b) 2x, c) 1x, d) nenavštívil/a, e) jinak

Z odpovědí žáků na otázku ohledně četnosti jejich návštěv zoologické zahrady v posledním roce se lze domnívat, že mají zájem o ohrožené druhy zvířat, neboť právě ta se převážně v zoologických zahradách vyskytují. Nejčastější odpovědí u žen i mužů, a to celkem u 48 % (n=26), byla návštěva 1x za rok. 2x za rok ji navštívilo celkem 35 % (n=19), pravidelně tam chodilo 6 % (n=3) a jinak 4 % (n=2) žáků. Pouze 7 % (n=4) žáků zoologickou zahradu v posledním roce nenavštívilo.

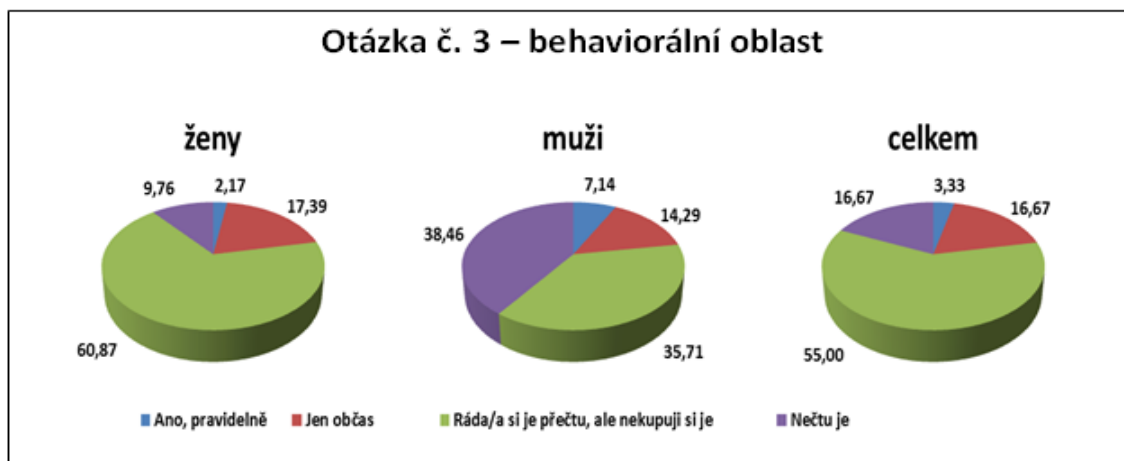

Obr. 23 Návštěva zoologické zahrady

Otázka č. 3: Kupuji si časopisy s tématem o ochraně přírody.

- a) ano, pravidelně; b) jen občas; c) rád/a si je přečtu, ale nekupuji si je;
d) nečtu je

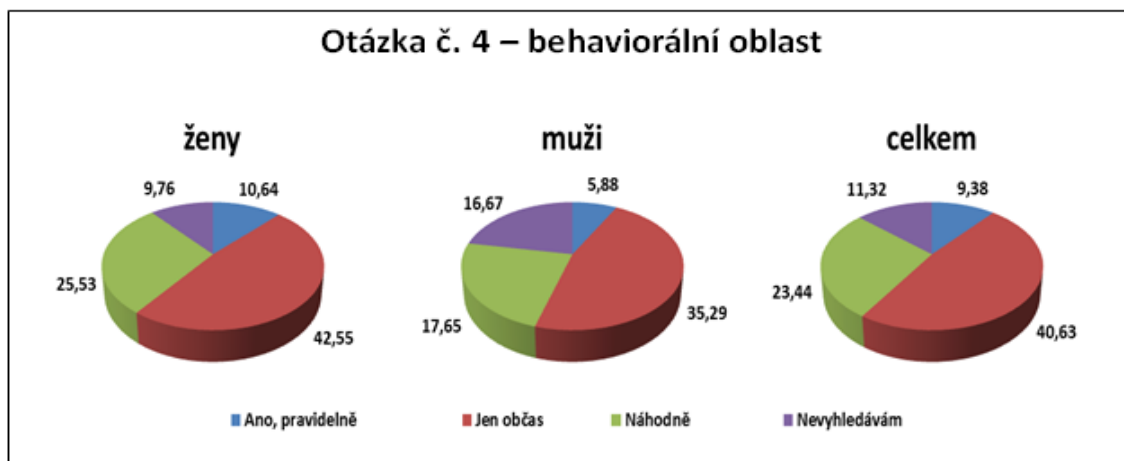
Zájem žáků o informace z oblasti ochrany přírody můžeme vyčíst z jejich nejčastějších odpovědí na výše uvedenou otázku, kdy 55 % (n=33) žáků odpovědělo, že si časopisy o ochraně přírody rádo přečte, i když je nekupuje. Tuto odpověď zvolilo nejvíce žen (61 %). Jen občas si výše zmíněné časopisy koupí a přečte 17 % (n=10) žáků, pravidelně si je kupují a čtou 3 % (n=2) žáků. Pouze 15 % (n=9) žáků tyto časopisy nečte.

Obr. 24 Zájem o časopisy o ochraně přírody

Otázka č. 4: Aktuální informace o dění v přírodě vyhledávám na internetu.

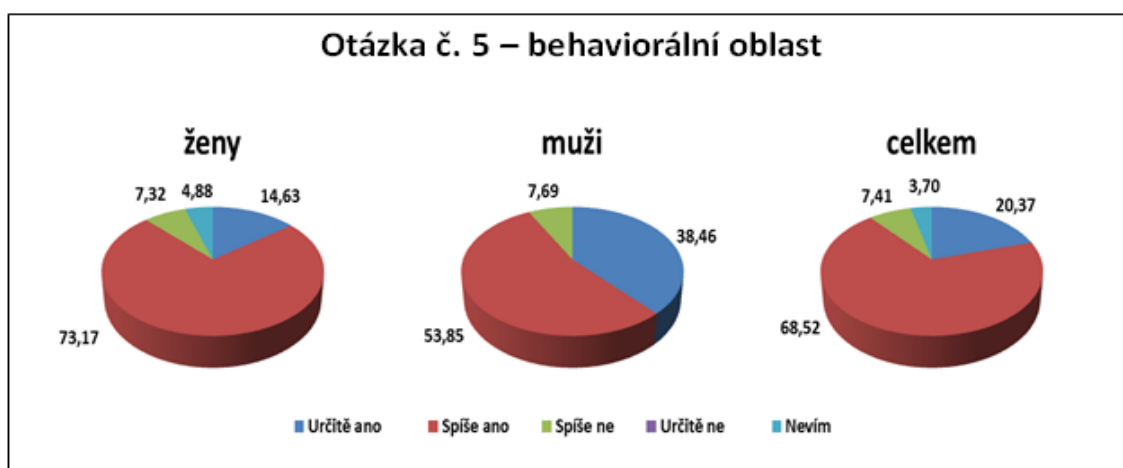
Jako důležitý zdroj informací ohledně dění v přírodě používá internet pravidelně jen 9 % (n=6) žáků, přičemž stejné množství 9 % (n=6) žáků internet v této oblasti nevyužívá. Nejčastěji žáci k vyhledávání informací o přírodě internet využívají jen občas, 41 % (n=26) respondentů nebo náhodně, 23 % (n=15) respondentů, výraznější rozdíly mezi ženami a muži přitom nebyly zaznamenány.

Obr. 25 Vyhledávání informací o přírodě na internetu

Otázka č. 5: Víím, jak bych se měl/a zachovat při setkání se zraněným zvířetem ve volné přírodě.

O tom, že ví, jak by se měli ve volné přírodě zachovat při setkání se zraněným zvířetem, bylo přesvědčeno celkem 20 % (n=11) žáků, přičemž převažovali muži (38 %) nad ženami (15 %). Nejvíce žáků, 69 % (n=37) uvedlo, že by to spíše vědělo, a to 73 % žen a 54 % mužů. 7 % (n=4) žáků se uvedlo, že by to spíše nevědělo.

Obr. 26 Znalost chování při setkání se zraněným zvířetem v přírodě

Otázka č. 6: Během mého studia jsem se zúčastnil/a kurzu na téma: Ohrožené druhy živočichů.

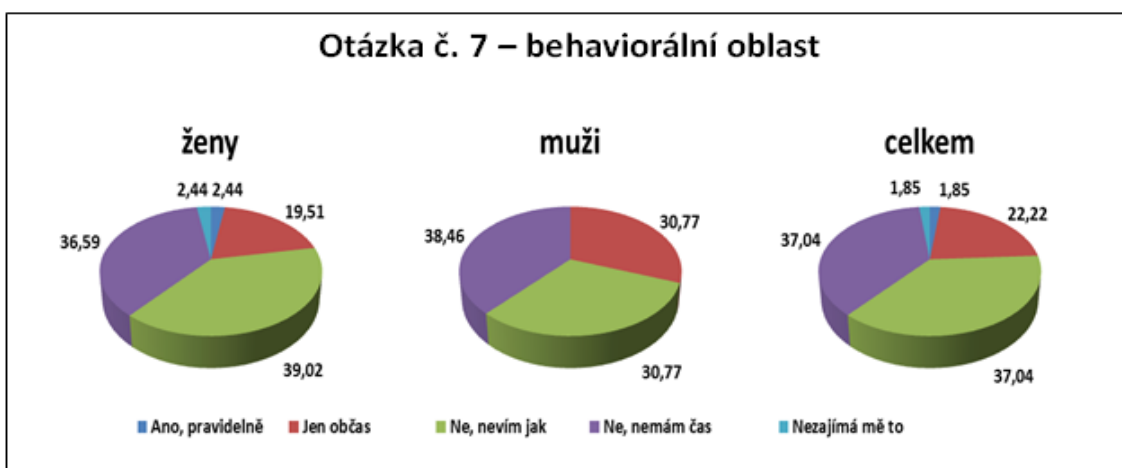
Z průzkumu vyplynulo, že více informací o ohrožených druzích zvířat během svého studia získalo celkem 25 % (n=17) žáků, a to 35 % mužů a 22 % žen. Převaha žáků, a to 52 % (n=35), více informací o ohrožených druzích nezískalo, ale bylo by za ně rádo. 3% (n=2) žáků, a to z řad žen, tato tematika nezajímala.

Obr. 27 Účast na kurzu: Ohrožené druhy živočichů

Otázka č. 7: V jarních měsících pomáhám při budování vhodných ptačích nebo netopýřích hnízdišť.

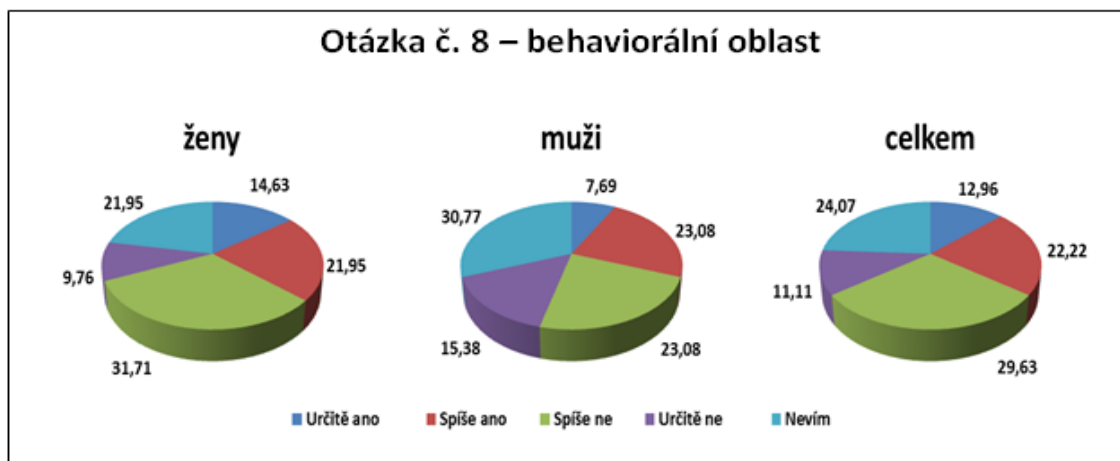
V průzkumu se vyjádřilo celkem 24 % (n=13) žáků, že se aktivně podílejí při budování ptačích a netopýřích hnízdišť, z nich 2 % (n=1) pravidelně a 22 % (n=12) jen občas. 37 % (n=20) žáků se aktivně nezapojuje, protože se vyjádřilo, že neví jak, a stejný počet žáků 37 % (n=20) odpovědělo, že se aktivně nezapojuje z důvodu nedostatku volného času. Pouze 2 % (n=1) žáků, a to z řad žen, zaujalo postoj, že je tato problematika nezajímá.

Obr. 28 Budování ptačích nebo netopýřích hnízdišť

Otázka č. 8: Osobním automobilem nevjedou na polní a lesní cestu, i když tam není značka zákaz vjezdu, vždy vyhledám vhodné místo k parkování.

Protože průzkum byl plánovitě proveden ve třetím ročníku střední odborné školy, ve kterém žáci dosahují své plnoletosti a tím i možnosti, kterou jim také tato konkrétní střední škola umožňuje, absolvovat autoškolu a obdržet řidičský průkaz, byla do dotazníku zařazena i tato otázka zkoumající názor žáků k otázce jejich vjíždění na polní a lesní cesty. V odpovědích bylo 13% (n=7) žáků přesvědčeno, že na tyto uvedené cesty nevjedou, přičemž takto ve větší míře odpověděly ženy (15%) oproti mužům (8%). Možnost vjetí na polní a lesní cesty připustilo 30% (n=16) respondentů a přesvědčeno o tom je 11 % (n=6) žáků. Názor na tuto otázku nevyjádřilo 24% (n=13) žáků.

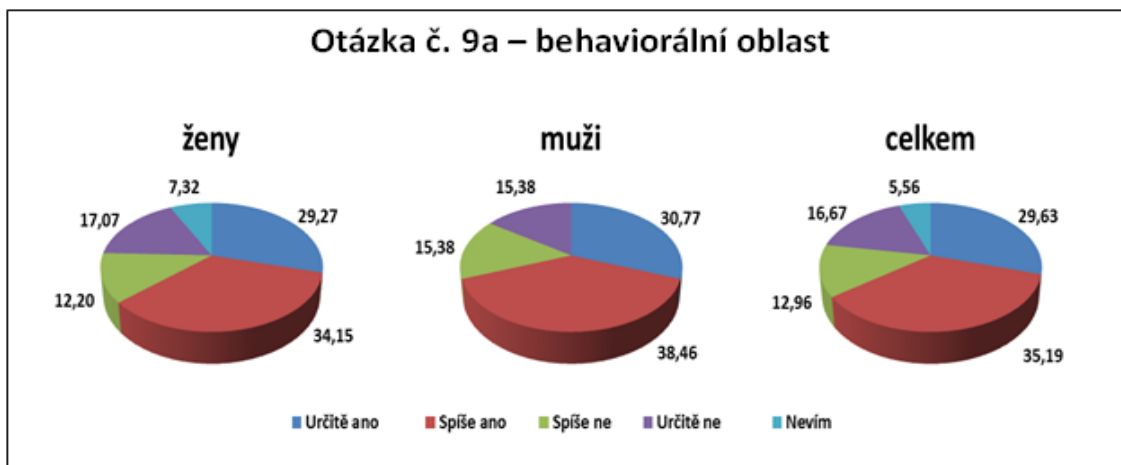
Obr. 29 Nevjetí autem na polní a lesní cesty

Otázka č. 9: Věnovat část prázdnin na kosení luk v chráněných územích vidím pro sebe jako smysluplné.

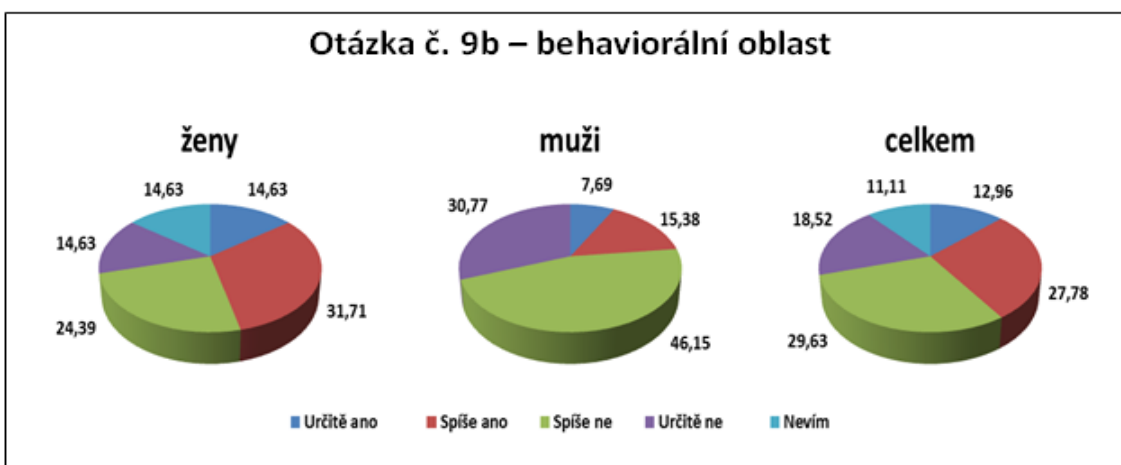
- za finanční odměnu: a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím
- bez finanční odměny: a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím

Odpovědi žáků v průzkumu prozradily, že věnovat část prázdnin na kosení luk v chráněných územích vidí jako smysluplnou možnost přivýdělku celkem 65 % (n=35) žáků bez rozdílu mezi ženami a muži. Opačný postoj zaujalo 30 % (n=16) žáků, taktéž bez rozdílu mezi ženami a muži. Jak se k této otázce postavit nevědělo celkem 6 % (n=3) žáků, a to z řad žen.

K otázce, zda by byli ochotni o prázdninách kosit louky chráněných území i bez nároku na finanční odměnu se kladně vyjádřilo celkem 41 % (n=22) žáků, kdežto odmítavě celkem 48 % (n=26) žáků, přičemž převaha žen (32 %) vyjádřila názor, že by spíše kosit šla, kdežto převaha mužů (46 %) by spíše kosit nešla. 11 % (n=6) žáků nevědělo, jaký postoj k této otázce zaujmout.

Obr. 30 Kosení luk v chráněných územích **za finanční odměnu**

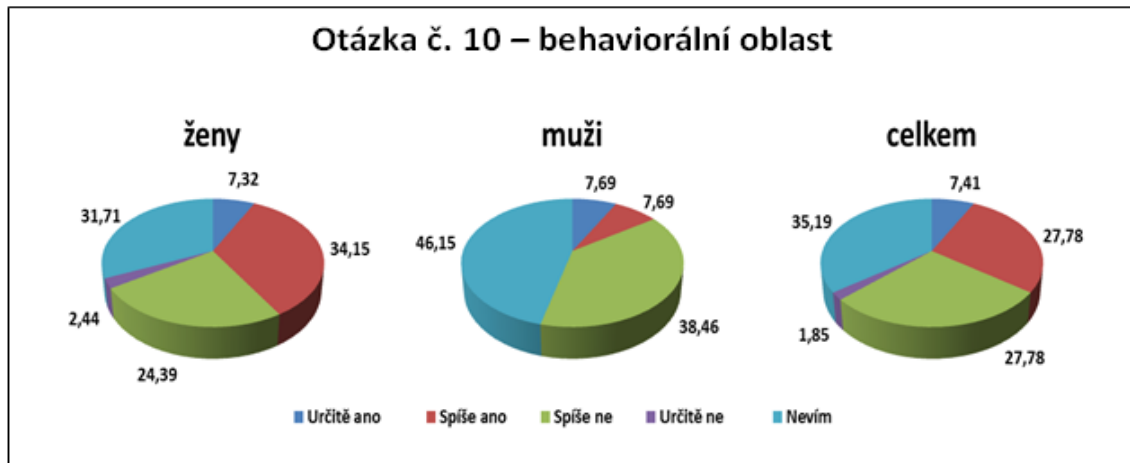

Obr. 31 Kosení luk v chráněných územích **bez finanční odměny**

Otázka č. 10: Po dosažení 21 let bych se rád/a stal/a dobrovolným členem stráže přírody.

Z průzkumu také vyplynulo, že po dosažení 21 let by se dobrovolným strážcem přírody rádo stalo celkem 35 % (n=19) žáků, z nichž 7 % (n=4) o tom bylo pře-

svědčeno a 28 % (n=15) s tímto spíše souhlasilo. Opačný názor uvedlo celkem 30 % (n=16) žáků, kteří se strážci přírody stát nechtějí. Z nich se vyjádřilo spíše nesouhlasně 28 % (n=15) a postoj určitě ne zaujalo 2 % (n=1) žáků, a to z řad žen. Při porovnávání reakcí žen a mužů se ukázalo, že ženy (34 %) by se rády strážcem přírody spíše staly, kdežto muži nevěděli (46 %) jaký postoj zaujmout nebo by se strážcem přírody spíše stát nechtěli (38 %).

Obr. 32 Dobrovolný člen stráže přírody

6 Diskuze

V průzkumném šetření byl zjišťován postoj žáků Tauferovy střední odborné školy k ochraně ohrožených druhů zvířat. Průzkum byl proveden prostřednictvím dotazníkového šetření.

První část dotazníku sledovala znalosti žáků se záměrem prozkoumat jejich orientaci v problematice ochrany zvířat v provázanosti s ochranou přírody.

Všichni žáci prokázali znalost souvislostí mezi ochranou živočišných druhů a ochranou prostředí. Většina žáků (87%) taktéž znala souvislost mezi zařazením druhu do skupiny ohrožených zvířat a počtem jedinců v populaci. Toto odpovídá i kritériím kategorií IUCN ke zhodnocení stavu druhu, které uvedl Plesník (2015, s. 38). To, že téměř 80% žáků označilo jako nevhodný vliv člověka na životní prostředí také jeho nečinnost, přičemž problém v nečinnosti viděly jasněji ženy, než muži, a provázanost vztahů v přírodním prostředí, které si na uvedené potravní pyramidě uvědomovalo 74% žáků, společně s prokázáním znalosti souvislostí mezi globálními změnami a jejich různým projevem v různých oblastech podle jejich charakteru 76% žáků, je v rozporu s tvrzením Dlouhé (2013, s. 9), která tvrdí, že žáci často nechápu svět a děje v něm probíhající a sami sebe jako součást tohoto světa. Je předpoklad, že k vytvoření tohoto kladného postoje u žáků napomohla práce Ekotýmu. Pojem Červená kniha ohrožených druhů znalo 87%. Pojem Natura 2000, který souvisí s ochranou přírodních stanovišť a ptačích oblastí v rámci Evropské unie, znalo 45% žáků, přestože o chráněných územích v ČR a v regionu se budou teprve podrobněji učit v předmětu Ekologie ve 4. ročníku. Žáci také prokázali znalost opětovného výskytu chráněných velkých šelem na našem území, v souladu s údaji Kutala (2013, s. 4), kdy všichni uvedli alespoň jednu šelmu a 39% žáků všechny tři šelmy. Projevil se zde rozdíl mezi muži a ženami, kdy všechny tři šelmy uvedlo 62% mužů oproti 32% žen. Zajímavostí bylo, že všichni muži věděli o návratu rysa. V oblasti dobrovolnických organizací překvapivě 54% žáků správně uvedlo, že největší je ČSOP, ačkoliv to nebylo náplní výuky biologie a ani tato organizace není mediálně známá. Veliké procento (28%) žáků uvedlo organizaci Greenpeace, pravděpodobně pod vlivem její dlouhodobé mediální známosti. Povědomí o chráněných druzích zvířat prokázalo téměř 80% žáků, přičemž přesné zařazení mezi kriticky a silně ohrožené druhy provedlo přes 40% žáků, ačkoliv to také nebylo náplní výuky předmětu Biologie.

Úkolem druhé, afektivní, části bylo prozkoumat sympatie, antipatie či lhostejnost k problematice ochrany zvířat. Většina žáků (94%) bylo názoru, že živočišné mají stejné právo na život jako lidé, přičemž si ale 87% žáků myslí, že chránit by se měly všechny druhy zvířat, nejen ohrožené. 70% žáků nesouhlasilo s tím, že by se měli chránit pouze zdraví a silní jedinci. To odpovídá i názoru Regionálního sdružení Českého svazu ochránců přírody Iris (2007, s. 1), že by mělo být povinností každého člověka snažit se o záchranu každého jedince, speciálně u ohrožených druhů. V souladu s tímto prohlášením vytvořil ČSOP síť Záchranných stanic pro handicapované volně žijící živočichy. Převaha žáků (52%) by se ve volné přírodě nechtěla setkat s velkou šelmou, i když setkat by se s ní chtělo 48% respondentů. Přičemž převaha žen by se s nimi setkat nechtěla, ale převaha mužů chtěla. To ukazuje na větší sklon k riskování a touze po dobrodružství u mužů. K volnému obchodování se všemi druhy živočichů zaujalo negativní postoj 87% žáků, což vidím jako pozitivní a zároveň v souladu s mezinárodní úmluvou CITES, o které se zmínila Jančářová (2011, s. 196). Všichni žáci vidí jako důležitou mezinárodní spolupráci států při ochraně ohrožených druhů. Toto je velmi dobrý postoj, protože naše republika je jednak součástí Evropské unie, a také se připojuje k mezinárodním smlouvám. Větší procento žáků (54%) zaujalo postoj, že ochrana přírody je důležitá nejen pro zachování zdrojů využívaných člověkem, což je v souladu s myšlenkou trvale udržitelného rozvoje, který patří, jak udává RVP-V (2007, s. 61), k prioritám Evropské unie, jejíž jsme součástí. S budováním silničních komunikací bez ohledu na místo stavby, a tím možnost vyhynutí některých druhů živočichů, nesouhlasilo 85% žáků, přičemž ženy zaujaly jasně nesouhlasný postoj ve větší míře, než muži. Na základě zjištěného výsledku lze usuzovat na „mateřský“ ochrannářský instinkt žen. Většina žáků (85%) zaujala jednoznačně nesouhlasný postoj s výrokem, že za vysokou úmrtnost na silnicích si zvířata mohou sama bez možnosti člověka tuto situaci ovlivnit. Přes výskyt mnoha globálních problémů si 89% žáků jednoznačně myslí, že má smysl chránit přírodu v nejbližším okolí.

Ve třetí, behaviorální, části bylo úkolem zjistit sklony žáků k určitému způsobu chování nebo jednání. Všichni dotazovaní žáci mají blízký vztah k přírodě i k ohroženým druhům zvířat, který se projevuje tím, že přírodu i zoologickou zahradu navštěvují s různou frekvencí. Mimoškolní informace o ochraně přírody žáci většinou získávají čtením specializovaných časopisů, které si rádi přečtou, ale nekupují je, nebo občasným vyhledáváním na internetu. To je v souladu s Branišem (2004, s. 169), který tvrdí, že je velmi potřebné, aby se občané sami zajímali o informace ohledně životního prostředí. Převaha žáků (89%) se domnívá, že by vědě-

la, jak by se měli zachovat při setkání se zraněným zvířetem ve volné přírodě. V odpovědích se sebejistěji projeví muži (38%) než ženy (15%). O ohrožených druhích živočichů by se rádo více dozvědělo 52% žáků, což je dobrým základem pro výuku tohoto tématu v rámci předmětu Ekologie ve 4. ročníku. Aktivně při budování ptačích nebo netopýřích hnízdišť pomáhá celkem 24% žáků. Do těchto akcí se aktivně nezapojuje 37% žáků, protože neví jak, což je stejné procento žáků, které se nezapojuje, protože nemá čas (37%). Pro žáky, kteří nemají zkušenosti a neví jak pomoci, vidím příležitost v zapojení se do případných rozšířených aktivit Eko-týmu v této oblasti. V postoji k vjíždění autem na polní a lesní cesty se největší procento žáků vyjádřilo (41%), že by tam vjeli, menší procento žáků (35%) by tam nevjelo a svůj názor na tuto otázku nevyjádřilo 24% žáků. Z těchto odpovědí bychom mohli usoudit na neochotu žáků omezit své pohodlí při jízdě autem. Z odpovědí žáků na otázku č. 9 lze usoudit, že finanční ohodnocení v rámci pomoci při ochraně přírody je větší motivací (pomohlo by 65%) než jenom „dobrý pocit“, že jsem pomohl (pomohlo by 41%). Přičemž bez finanční odměny by šly spíše pomoci ženy (46%), než muži (23%). Na otázku, zda by se po dovršení 21 let chtěli stát dobrovolným členem stráže přírody, odpovědělo v souladu s jejich adolescentním věkem, ve kterém, jak uvádí Linhartová (2008, s. 100), se vlastní názory a postoje teprve tvoří, největší procento žáků, že neví (35%) a zároveň tomu odpovídalo i rozložení odpovědí spíše ano a spíše ne, obojí po 28%. Při porovnání reakcí mužů a žen se ukázalo, že muži nejčastěji odpověděli, že neví (46%) nebo spíše ne (38%), kdežto ženy spíše ano (34%) nebo neví (31%).

7 Doporučení pro pedagogickou praxi

Vzhledem k tomu, že postoje žáků se formují v průběhu dospívání, které je podle Linhartové (2008, s. 100) charakterizováno také velkou intelektuální aktivitou v podobě kritického ověřování nových poznatků a zaujímání vlastních postojů s výraznou potřebou se sebezdokonalit, bylo by vhodné, aby byly předměty Ekologie a Biologický seminář přesunuty ze čtvrtého ročníku do ročníku nižšího. Získalo by se tak více času na upevnění získaných teoretických znalostí a jejich ověření a procvičení v praxi, např. prostřednictvím praktických cvičení, exkurzí nebo besed na dané téma. Lze předpokládat, že by se tak mohlo ovlivnit využití poznatků a dovedností k ochraně životního prostředí, které žáci získají studiem, v jejich praktickém životě.

Průzkumným šetřením, které mělo za cíl zmapovat postoje k přírodě u žáků ve třetích ročnících, kteří jsou ve věku 17-18 let, bylo zjištěno, že žáci se v problematice ochrany zvířat v provázanosti s ochranou přírody orientují velmi dobře, a to nad rámec učiva probraného v předmětu Biologie. To lze přisuzovat dobrému fungování tzv. Ekotýmu, který si škola sama vytvořila a jehož členy jsou zástupci všech tříd ze všech ročníků.

Na základě toho lze doporučit pokračování, další prohlubování a rozšiřování dobré práce Ekotýmu, mj. v dalším zapojování nově příchozích žáků k zajištění kontinuity jeho fungování, protože má prokazatelně pozitivní vliv na budování kladného postoje k přírodě i její ochraně.

8 Závěr

Tato práce sledovala postoj žáků vybrané střední odborné školy k ochraně ohrožených druhů zvířat. Průzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 54 žáků, a to v zastoupení 41 žen a 13 mužů.

Cílem pro teoretickou část bylo vymezit pojmy postoj a žák střední odborné školy (adolescent) a dále popsat problematiku ochrany přírody a ohrožených druhů zvířat v souvislosti s RVP SOV a ŠVP. Cíl byl v rámci teoretické části této práce naplněn. Při prozkoumávání RVP SOV bylo zjištěno, že školy mají prostor, aby při tvorbě svých ŠVP žákům vytvořili příležitosti, ať už v rámci všeobecného přírodovědného vzdělávání nebo i při implementaci průřezového tématu „Člověk a životní prostředí“, si vytvořit žádoucí postoj k přírodě.

Jedním z důvodů, proč byl průzkum postoje k ochraně ohrožených druhů zvířat proveden u žáků Tauferovy střední odborné školy veterinární, byl ten, že je to škola s přírodovědnou profilací. Její absolventi se při uplatnění ve svých profesích budou s vysokou pravděpodobností častěji setkávat se situacemi, ve kterých by svými kladnými postoji mohli přispět k ochraně přírody, tedy mj. i ohrožených druhů zvířat. Na druhé straně klade RVP SOV (RVP-V, 2007) důraz na všeobecné vzdělávání, jehož náplní je u čtyřletých oborů s maturitou, bez rozdílu přírodovědné nebo nepřírodovědné profilace, znalost globálních problémů na Zemi i ochrany přírody a krajiny včetně principů udržitelného rozvoje. To se neobejde bez znalosti zvířat a jejich ochrany, přičemž právě ochrana ohrožených druhů by měla být v centru pozornosti lidské společnosti. K tomu, jestli jsou i žáci škol s nepřírodovědnou profilací vedeni k odpovědnosti za ochranu přírody a životního prostředí, zda mají k ochraně zvířat, včetně ohrožených druhů, vytvářen v průběhu studia svých oborů kladný postoj, by mohlo být námětem dalších průzkumných šetření na těchto středních odborných školách.

9 Seznam použité literatury

- BRANIŠ, Martin. *Základy ekologie a ochrany životního prostředí: učebnice pro střední školy*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Informatorium, 2004, 203 s.
ISBN 80-7333-024-5.
- ČÁP, Jan, Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001, 656 s.
ISBN 80-7178-463-X.
- DLOUHÁ, Jana. *Místně zakotvené učení: výuka pomocí regionálních materiálů a případových studií: příručka k projektu Věda do škol*. 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2013, 49 s. ISBN 978-80-7290-685-7.
- FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: Příručka pro učitele*. 4. vyd. Praha: Portál, 2014, 384 s. ISBN 978-80-262-0741-2.
- HARTL, Pavel, Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000, 776 s.
ISBN 80-7178-303-X.
- HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. 7. vyd. Praha: Portál, 2013, 168 s.
ISBN 978-80-262-0534-0.
- HEWSTONE, Miles, Wolfgang STROEBE. *Sociální psychologie: Moderní učebnice sociální psychologie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006, 776 s. ISBN 80-7367-092-5.
- JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Ekologie čtená podruhé*. 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2013, 198 s. ISBN 978-80-7290-713-7.
- JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Mezinárodní smlouvy na ochranu životního prostředí: vybrané otázky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, 185 s.
ISBN 80-210-1723-6.
- JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí pro bakaláře*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 291 s. ISBN 978-80-210-5556-8.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, 288 s.
ISBN 978-80-7367-269-0.
- JANOŮŠEK, Jaromír. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 185 s.
- JEMELKA, Petr. *Úvod do ekologické problematiky*. 2., rozš. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 72 s. ISBN 80-210-3103-4.
- KADRNOŽKA, Jaroslav. *Země se ubrání*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s. r. o., 2010, 238 s. ISBN 978-80-7204-678-2.

- KOHOUTEK, Rudolf. *Základy sociální psychologie*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998, 183 s. ISBN 80-7204-064-2.
- KOLÁŘ, Filip, Jan MATĚJŮ, Magdalena LUČANOVÁ a kol. *Ochrana přírody z pohledu biologa: Proč a jak chránit českou přírodu*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2012, 213 s. ISBN 978-80-7363-414-8.
- KOSTKAN, Vlastimil, Monika MAZALOVÁ a Lukáš MERTA. *Ochrana a praktický management živočichů v České republice*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 140 s. ISBN 978-80-244-3500-8.
- KOTOVICOVÁ, Jana. *Vybrané kapitoly z environmentalistiky*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2009, 111 s. ISBN 978-80-7375-285-9.
- KUTAL, Miroslav. *Velké šelmy v českých lesích: Význam z pohledu ochrany přírody a myslivosti*. 2. doplněné vyd. Olomouc: Hnutí DUHA Olomouc, 2013, 30 s. ISBN 978-80-904530-4-3.
- LANGMEIER, Josef, Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006, 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- LAŠEK, Jan. *Sociální psychologie II*. 3. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 142 s. ISBN 978-80-7435-116-7.
- LÁZNIČKA, Vladimír. *Ochrana přírody a krajiny*. 1. vyd. Brno: Mendelova a lesnická univerzita v Brně, 2005, 84 s. ISBN 80-7157-886-X.
- LINHARTOVÁ, Dana. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Brno: Mendelova a lesnická univerzita v Brně, 2008, 257 s. ISBN 978-80-7375-222-4.
- MUSIL, Jiří. *Pedagogická psychologie*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005, 116 s. ISBN 80-7318-291-2.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Academia, 2009, 620 s. ISBN 978-80-200-180-5.
- NIEDOBOVÁ, Jana. *Údržba chráněných území*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014, 72 s. ISBN 978-80-7509-184-0.
- OTTEOVÁ, Astrid. *Ohrožené druhy zvířat*. 1. vyd. Brno: Edika, 2014, 80 s. ISBN 978-80-266-0409-9.
- PAVLÍČKOVÁ, Helena. *Sociální psychologie*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 1995, 56 s. ISBN 80-7157-063-X.
- PAVLÍČKOVÁ, Helena. *Sociální psychologie, I*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014, 88 s. ISBN 978-80-7509-076-8.

- PLESNÍK, Jan. Červené knihy a seznamy Mezinárodní unie ochrany přírody slaví půlstoletí. *Ochrana přírody*. Praha: Státní ochrana přírody, 2015, roč. 70, č. 2, s. 37-41, ISSN 1210-258X.
- PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 5., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013, 488 s. ISBN 978-80-262-0456-5.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ, Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
- Předpis č. 395/1992 Sb. Vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, s.r.o., 2010-2016, [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz>
- Předpis č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, s.r.o., 2010-2016, [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz>
- Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání*. Rámcový vzdělávací program pro obor 43-41-M/01 Veterinářství. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2008, 89 s.
- REGIONÁLNÍ SDRUŽENÍ IRIS. *Co s nimi?* 1. vyd. Prostějov: Český svaz ochránců přírody, 2007, 32 s. ISBN 978-80-239-8968-7.
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie*. 4. vyd. Praha: Portál, 2013, 304 s. ISBN 978-80-262-0532-6.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SMÉKAL, Vladimír. *Pozvání do psychologie osobnosti*. 1. vyd. Brno: BARRISTER a PRINCIPAL, 2002, 517 s. ISBN 80-85947-80-3.
- ŠVP-T: *Školský vzdělávací program pro obor vzdělání 43-41-M/01 Veterinářství*. Kroměříž: Tauferova střední odborná škola veterinární, Kroměříž, 2011.
- Tauferova SOŠ veterinární Kroměříž* [online]. Kroměříž: Tauferova střední odborná škola veterinární, Kroměříž, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.vetkm.cz>

- VÝROST, Josef, Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie. 2.*, přeprac. a rozšř. vyd. Praha: Grada, 2008, 408 s. ISBN 978-80-247-1428-8.
- ZOPK: Předpis č. 114/1992 Sb. Zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, s.r.o., 2010-2016, [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz>
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 240 s. ISBN 978-80-247-4590-9.

Přílohy

A Příloha – tabulky s výsledky

Tab. 1 Základem ochrany živočichů je komplexní ochrana

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Určítáno	31	75,61	12	92,31	43	79,63
Spíšeano	10	24,39	1	7,69	11	20,37
Spíše ne	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Určitě ne	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Nevím	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Tab. 2 Přehled ohrožených druhů živočichů

Kniha	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Černá	5	12,20	2	15,38	7	12,96
Červená	36	87,80	11	84,62	47	87,04
Jiná	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Tab. 3 Důležitost počtu jedinců pro určení ohroženosti druhu

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Určítáno	18	43,90	3	23,08	21	38,89
Spíšeano	17	41,46	9	69,23	26	48,15
Spíše ne	2	4,88	1	7,69	3	5,56
Určitě ne	2	4,88	0	0,00	2	3,70
Nevím	2	4,88	0	0,00	2	3,70

Tab. 4 Nečinnost člověka jako nevhodný vliv na životní prostředí

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Určitě ano	22	53,66	4	30,77	26	48,15
Spíše ano	12	29,27	5	38,46	17	31,48
Spíše ne	4	9,76	3	23,08	7	12,96
Určitě ne	0	0,00	1	7,69	1	1,85
Nevím	3	7,32	0	0,00	3	5,56

Tab. 5 Projekt EU vymezující území chráněných přírodních stanovišť

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Natura '99	2	4,88	2	16,67	4	7,55
Natura 2000	19	46,34	5	41,67	24	45,28
Natura 2005	20	48,78	5	41,67	25	47,17

Tab. 6 Ovlivnění rostlinné vegetace predátory (dravci a šelmami)

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Určitě ano	7	17,07	6	46,15	13	24,07
Spíše ano	22	53,66	5	38,46	27	50,00
Spíše ne	10	24,39	1	7,69	11	20,37
Určitě ne	1	2,44	1	7,69	2	3,70
Nevím	1	2,44	0	0,00	1	1,85

Tab. 7 Znalost velkých šelem

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
1 zvíře	12	29,27	1	7,69	13	24,07
2 zvířata	16	39,02	4	30,77	20	37,04
3 zvířata	13	31,71	8	61,54	21	38,89

Tab. 8 Jednotlivé druhy chráněných velkých šelem uvedlo

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
vlk	31	75,56	12	92,31	43	79,63
medvěd	18	43,90	8	61,54	26	48,15
rys	34	82,93	13	100,00	47	87,04

Tab. 9 Největší dobrovolnická organizace v ČR chránící přírodu

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
ČSOP	21	51,22	8	61,54	29	53,70
AOPK	4	9,76	0	0,00	4	7,41
HB	4	9,76	0	0,00	4	7,41
HD	1	2,44	1	7,69	2	3,70
GP	11	26,83	4	30,77	15	27,78

Tab. 10 Charakter oblasti ovlivňuje důsledky globálních změn

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Určitě ano	6	14,63	3	23,08	9	16,67
Spíše ano	23	56,10	9	69,23	32	59,26
Spíše ne	5	12,20	1	7,69	6	11,11
Určitě ne	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Nevím	7	17,07	0	0,00	7	12,96

Tab. 11 Zástupci chráněných druhů v ČR

Druhy	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Kriticky ohr.	16	39,02	5	45,45	21	40,38
Silně ohrožené	18	43,90	4	36,36	22	42,31
Ohrožené	7	17,07	2	18,18	9	17,31
Uvedení zástupců ohrožených druhů obecně						
Žádné zvíře	10	24,39	1	7,69	11	20,37
1 a více zvířat	31	75,61	12	92,31	43	79,63

Tab. 12 Právo zvířat na život

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Souhlasím	36	87,80	11	84,62	47	87,04
Spíše souhlasím	3	7,32	1	7,69	4	7,41
Spíše nesouhlas.	2	4,88	0	0,00	2	3,70
Nesouhlasím	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Nemám názor	0	0,00	1	7,69	1	1,85

Tab. 13 Ochrana pouze ohrožených druhů zvířat

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Souhlasím	4	9,76	1	7,69	5	9,26
Spíše souhlasím	0	0,00	1	7,69	1	1,85
Spíše nesouhlas.	7	17,07	2	15,38	9	16,67
Nesouhlasím	29	70,73	9	69,23	38	70,37
Nemám názor	1	2,44	0	0,00	1	1,85

Tab. 14 Ochrana jen zdravých jedinců

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Souhlasím	1	2,44	3	23,08	4	7,41
Spíše souhlasím	11	26,83	1	7,69	12	22,22
Spíše nesouhlas.	12	29,27	6	46,15	18	33,33
Nesouhlasím	17	41,46	3	23,08	20	37,04
Nemám názor	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Tab. 15 Setkání s velkými šelmami ve volné přírodě

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Souhlasím	6	14,63	4	30,77	10	18,52
Spíše souhlasím	15	36,59	3	23,08	18	33,33
Spíše nesouhlas.	11	26,83	5	38,46	16	29,63
Nesouhlasím	9	21,95	1	7,69	10	18,52
Nemám názor	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Tab. 16 Obchodování se všemi druhy živočichů a rostlin

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Souhlasím	1	2,44	0	0,00	1	1,85
Spíše souhlasím	5	12,20	1	7,69	6	11,11
Spíše nesouhlas.	4	9,76	2	15,38	6	11,11
Nesouhlasím	31	75,61	10	76,92	41	75,93
Nemám názor	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Tab. 17 Význam spolupráce států při ochraně ohrožených druhů

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Souhlasím	39	95,12	12	92,31	51	94,44
Spíše souhlasím	2	4,88	1	7,69	3	5,56
Spíše nesouhlas.	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Nesouhlasím	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Nemám názor	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Tab. 18 Důležitost ochrany přírody pro zachování zdrojů

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Souhlasím	8	19,51	1	7,69	9	16,67
Spíše souhlasím	10	24,39	4	30,77	14	25,93
Spíše nesouhlas.	13	31,71	5	38,46	18	33,33
Nesouhlasím	8	19,51	3	23,08	11	20,37
Nemám názor	2	4,88	0	0,00	2	3,70

Tab. 19 Budování silničních komunikací tam, kde je to zapotřebí

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Souhlasím	2	4,88	0	0,00	2	3,70
Spíše souhlasím	1	2,44	3	23,08	4	7,41
Spíše nesouhlas.	10	24,39	3	23,08	13	24,07
Nesouhlasím	26	63,41	7	53,85	33	61,11
Nemám názor	2	4,88	0	0,00	2	3,70

Tab. 20 Člověk nemůže ovlivnit úmrtnost zvířat na silnicích

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Souhlasím	0	0,00	1	7,69	1	1,85
Spíše souhlasím	5	12,20	1	7,69	6	11,11
Spíše nesouhlas.	8	19,51	3	23,08	11	20,37
Nesouhlasím	27	65,85	8	61,54	35	64,81
Nemám názor	1	0,00	0	0,00	1	0,00

Tab. 21 Ochrana přírody v našem okolí nemá význam

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Souhlasím	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Spíše souhlasím	1	2,44	1	7,69	2	3,70
Spíše nesouhlas.	4	9,76	0	0,00	4	7,41
Nesouhlasím	36	87,80	12	92,31	48	88,89
Nemám názor	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Tab. 22 Kontakt s přírodou

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Každý den	12	29,27	3	23,08	15	27,78
Jen o víkendu	10	24,39	9	69,23	19	35,19
1x za měsíc	2	4,88	0	0,00	2	3,70
Nechodím vůbec	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Jinak	17	41,46	1	7,69	18	33,33

Tab. 23 Návštěva zoologické zahrady

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Pravidelně	2	4,88	1	7,69	3	5,56
2x	16	39,02	3	23,08	19	35,19
1x	18	43,90	8	61,54	26	48,15
Nenavštívil/a	3	7,32	1	7,69	4	7,41
Jinak	2	4,88	0	0,00	2	3,70

Tab. 24 Zájem o časopisy o ochraně přírody

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Ano, pravidelně	1	2,17	1	7,14	2	3,33
Jen občas	8	17,39	2	14,29	10	16,67
Čtu, ale nekupuji	28	60,87	5	35,71	33	55,00
Nečtu je	4	8,70	5	35,71	9	15,00

Tab. 25 Vyhledávání informací o přírodě na internetu

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, pravidelně	5	10,64	1	5,88	6	9,38
Jen občas	20	42,55	6	35,29	26	40,63
Náhodně	12	25,53	3	17,65	15	23,44
Nevyhledávám	4	8,51	2	11,76	6	9,38

Tab. 26 Znalost chování při setkání se zraněným zvířetem v přírodě

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Určitě ano	6	14,63	5	38,46	11	20,37
Spíše ano	30	73,17	7	53,85	37	68,52
Spíše ne	3	7,32	1	7,69	4	7,41
Určitě ne	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Nevím	2	4,88	0	0,00	2	3,70

Tab. 27 Účast na kurzu: Ohrožené druhy živočichů

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Ano	11	22,00	6	35,29	17	25,37
Ne, ale účast	28	56,00	7	41,18	35	52,24
Ne, a nechci	2	4,00	0	0,00	2	2,99

Tab. 28 Budování ptačích nebo netopýřích hnízdišť

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Ano, pravidelně	1	2,44	0	0,00	1	1,85
Jen občas	8	19,51	4	30,77	12	22,22
Ne, nevím jak	16	39,02	4	30,77	20	37,04
Ne, nemám čas	15	36,59	5	38,46	20	37,04
Nezajímá mě to	1	2,44	0	0,00	1	1,85

Tab. 29 Nevjetí autem na polní a lesní cesty

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Určitě ano	6	14,63	1	7,69	7	12,96
Spíše ano	9	21,95	3	23,08	12	22,22
Spíše ne	13	31,71	3	23,08	16	29,63
Určitě ne	4	9,76	2	15,38	6	11,11
Nevím	9	21,95	4	30,77	13	24,07

Tab. 30 Kosení luk v chráněných územích za finanční odměnu

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Určitě ano	12	29,27	4	30,77	16	29,63
Spíše ano	14	34,15	5	38,46	19	35,19
Spíše ne	5	12,20	2	15,38	7	12,96
Určitě ne	7	17,07	2	15,38	9	16,67
Nevím	3	7,32	0	0,00	3	5,56

Tab. 31 Kosení luk v chráněných územích **bez finanční odměny**

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Určítáno	6	14,63	1	7,69	7	12,96
Spíšeano	13	31,71	2	15,38	15	27,78
Spíšeane	10	24,39	6	46,15	16	29,63
Určitěne	6	14,63	4	30,77	10	18,52
Nevím	6	14,63	0	0,00	6	11,11

Tab. 32 Dobrovolný člen stráže přírody

	Ženy (n=41)		Muži (n=13)		Celkem (n=54)	
	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost (n ₁)	Relativní četnost (%)
Určítáno	3	7,32	1	7,69	4	7,41
Spíšeano	14	34,15	1	7,69	15	27,78
Spíšeane	10	24,39	5	38,46	15	27,78
Určitěne	1	2,44	0	0,00	1	1,85
Nevím	13	31,71	6	46,15	19	35,19

B Příloha - Dotazník

DOTAZNÍK

pro průzkum postojů žáků SOŠ k ohroženým druhům zvířat

Dobrý den,

jmenuji se Milada Matoulková a ráda bych vás požádala o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník se skládá ze tří částí po deseti položkách. U každé z nich vyberte jednu možnost, která je totožná s vaším názorem, nebo kterou považujete za správnou a označte ji. V případě, že vám nebude vyhovovat ani jedna z nabízených odpovědí, doplňte vaši variantu na vyznačený řádek. Dotazník je anonymní a získaná data budou použita pouze pro účely zpracování moji bakalářské práce. Děkuji za váš čas věnovaný k jeho vyplnění.

MVDr. Milada Matoulková

o muž o žena

ČÁST PRVNÍ:

- 1) Základem ochrany živočichů je komplexní ochrana jejich stanovišť, ekosystémů.
a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím

- 2) Přehled ohrožených živočichů na území ČR je uveden v:
a) Černé knize ohrožených druhů ČR
b) Červené knize ohrožených druhů ČR
c) jiné.....

- 3) Pro zařazení druhu do skupiny ohrožených zvířat je důležitý počet jedinců, bez ohledu na jejich vývojové stádium.
a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím

- 4) Mezi nevhodné vlivy člověka na životní prostředí patří kromě jeho nadměrné nebo nevhodné činnosti také jeho nečinnost.
a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím

- 5) Pro ochranu ohrožených druhů státy Evropské unie vymezily území přírodních stanovišť a ptačích oblastí k ochraně v souvislosti s projektem:
a) Natura '99, b) Natura 2000, c) Natura 2005.

Obr. 33 Dotazníkový formulář – první strana

- 6) Výskyt predátorů (dravců a šelem) z vrcholu pyramidy potravního řetězce nepřímo ovlivňuje i rostlinnou vegetaci.
a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím
- 7) Které chráněné velké šelmy se opět vyskytují na území ČR, vypiš
- 8) Největší dobrovolnická organizace v ČR zaměřená na ochranu přírody je:
a) Český svaz ochránců přírody, b) Agentura ochrany přírody a krajiny v ČR,
c) Hnutí Brontosaurus, d) Hnutí Duha, e) Greenpeace.
- 9) Dopad dlouhodobých důsledků globálních změn je ovlivňován charakterem konkrétně zasažených oblastí.
a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím
- 10) Chráněné druhy se podle stupně ohrožení dělí na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené. Uveď jednoho zástupce z ČR u jednotlivých druhů.
a) mezi kriticky ohrožené druhy patří např.....
b) mezi silně ohrožené druhy patří např.....
c) mezi ohrožené druhy patří např.....

ČÁST DRUHÁ:

- 1) Živočiškové mají stejné právo na život jako lidé.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor
- 2) Předmětem ochrany by měly být jen ohrožené druhy zvířat.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor
- 3) Chránit by se měli pouze zdraví a silní jedinci jednotlivých druhů živočichů.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor
- 4) Přestože ochrana velkých šelem na našem území je potřebná, setkat se s nimi ve volné přírodě bych nechtěl/a.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor

Obr. 34 Dotazníkový formulář – druhá strana

- 5) Mělo by být možné obchodovat se všemi druhy volně žijících živočichů a rostlin na Zemi.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor
- 6) Mezinárodní spolupráce států při ochraně ohrožených druhů živočichů je důležitá.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor
- 7) Ochrana přírody je důležitá hlavně pro zachování zdrojů využívaných člověkem.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor
- 8) Silniční komunikace, hlavně rychlostní a dálniční, by se měly budovat tam, kde je to zapotřebí, bez ohledu na nebezpečí vyhynutí některých druhů živočichů v místě staveb.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor
- 9) Za vysokou úmrtnost zvířat na silničních komunikacích si mohou zvířata sama, člověk to nemůže nijak ovlivnit.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor
- 10) Vzhledem ke globálním problémům nemá smysl chránit přírodu v našem okolí.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor

ČÁST TŘETÍ:

- 1) Do přírody chodím:
a) každý den, b) jen o víkendu, c) 1x za měsíc, d) nechodím vůbec,
e) jinak.....
- 2) V posledním roce jsem navštívil/a zoologickou zahradu:
a) chodím tam pravidelně po celý rok, b) 2x, c) 1x, d) nenavštívil/a,
e) jinak.....
- 3) Kupuji si časopisy s tématem o ochraně přírody.
a) ano, pravidelně; b) jen občas; c) rád/a si je přečtu, ale nekupuji si je; d) nečtu je.

Obr. 35 Dotazníkový formulář – třetí strana

- 4) Aktuální informace o dění v přírodě vyhledávám na internetu.
a) ano, pravidelně; b) jen občas; c) náhodně; d) nevyhledávám.
- 5) Víím, jak bych se měl/a zachovat při setkání se zraněným zvířetem ve volné přírodě.
a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím
- 6) Během mého studia jsem se zúčastnil/a kurzu na téma: Ohrožené druhy živočichů.
a) ano; b) ne, ale rád bych se zúčastnil/a; c) ne a nemám zájem se zúčastnit
- 7) V jarních měsících pomáhám při budování vhodných ptačích nebo netopýřích hnízdišť.
a) ano, pravidelně; b) jen občas; c) nepomáhám, nevím jak; d) nepomáhám, nemám čas;
e) nezajímá mě to
- 8) Osobním automobilem nevježu na polní a lesní cestu, i když tam není značka zákaz vjezdu, vždy vyhledám vhodné místo k parkování.
a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím
- 9) Věnovat část prázdnin na kosení luk v chráněných územích vidím pro sebe jako smysluplné.
- za finanční odměnu: a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím
- bez finanční odměny: a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím
- 10) Po dosažení 21 let bych se rád/a stal/a dobrovolným členem stráže přírody.
a) určitě ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určitě ne, e) nevím

A to je vše ☺ Děkuji za vyplnění.

Obr. 36 Dotazníkový formulář – čtvrtá strana

20

DOTAZNÍK

pro průzkum postojů zákl. SOŠ k ohroženým druhům zvířat

Dobrý den,
jmenuji se Milada Marouková a ráda bych vás požádala o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník se skládá ze tří částí po deseti položkách. U každé z nich vyberte jednu možnost, která je i)tožná s vaším názorem, nebo kterou považujete za správnou a označte ji. V případě, že vám nebude vyhovovat ani jedna z nabízených odpovědí, doplňte vaši variantu na vyznačený řádek. Dotazník je anonymní a získaná data budou použita pouze pro účely zpracování mého bakalářské práce. Děkuji za váš čas věnovaný k jeho vyplnění.

MVD: Milada Marouková

o muž o žena

ČÁST PRVNÍ:

- Základem ochrany živočichů je komplexní ochrana jejich stanovišť, ekosystémů.
 - určité ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určité ne, e) nevím
- Přehled ohrožených živočichů na území ČR je uveden v:
 - Černé knize ohrožených druhů ČR
 - Červené knize ohrožených druhů ČR
 - jiné.....
- Pro zařazení druhu do skupiny ohrožených zvířat je důležitý počet jedinců, bez ohledu na jejich vývojové stadium.
 - určité ano, spíše ano, c) spíše ne, d) určité ne, e) nevím
- Mezi nevhodné vlivy člověka na životní prostředí patří kromě jeho nadměrné nebo nevhodné činnosti také jeho nečinnost.
 - určité ano, b) spíše ano, spíše ne, d) určité ne, e) nevím
- Pro ochranu ohrožených druhů státy Evropské unie vymezily území přírodních stanovišť a praxích ohlasy k ochraně v souvislosti s projektem:
 - Natura '99, Natura 2000, c) Natura 2005.

- Vyskytí predátorů (divoká a šelma) z vrcholu pyramidy potravního řetězce nepřímo ovlivňuje i rostlinnou vegetaci.
 - určité ano, spíše ano, c) spíše ne, d) určité ne, e) nevím
- Krevě chráněné velké šelmy se opět vyskytují na území ČR, vypiš katka, vlk.
 - Český svaz ochránců přírody, b) Agentura ochrany přírody a krajiny v ČR, Hnutí Brontosaurus, d) Hnutí Duha, e) Greenpeace.
- Dopad dlouhodobých důsledků globálních změn je ovlivňován charakterem konkrétně zasažených oblastí.
 - určité ano, spíše ano, c) spíše ne, d) určité ne, e) nevím
- Chráněné druhy se podle stupně ohrožení dělí na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené. Uveď jednoho zástupce z ČR u jednotlivých druhů.
 - mezi kriticky ohrožené druhy patří např. keřka dvakrát mávosr, velká vlk
 - mezi silně ohrožené druhy patří např. hořčice, obecná
 - mezi ohrožené druhy patří např.

ČÁST DRUHÁ:

- Zivočiškové mají stejné právo na život jako lidé.
 - souhlasím, b) spíše souhlasím, d) spíše nesouhlasím, e) nesouhlasím, f) nemám názor
- Přednětem ochrany by měly být jen ohrožené druhy zvířat.
 - souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, nesouhlasím, e) nemám názor
- Chránit by se měli pouze zdraví a silní jedinci jednotlivých druhů živočichů.
 - souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, nesouhlasím, e) nemám názor
- Ochrana velkých šelem na našem území je potřebná, ale setkat se s nimi ve volné přírodě bych nechtěl/a.
 - souhlasím, spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor

Obr. 37 Ukázka vyplněného dotazníku – první list

5) Mělo by být možné obchodovat se všemi druhy volně žijících živočichů a rostlin na Zemi.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor

6) Mezinárodní spolupráce států při ochraně ohrožených druhů živočichů je důležitá.
 a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor

7) Ochrana přírody je důležitá hlavně pro zachování zdrojů využívaných člověkem.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor

8) Slinění komunikace, hlavně rychlostí a délkou, by se měly budovat tam, kde je to zapotřebí, bez ohledu na nebezpečí vyhnutí některých druhů živočichů v místě sávek.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor

9) Za vysokou úmrtnost zvířat na sliněních komunikacích si mohou zvířata sama, člověk to nemůže nijak ovlivnit.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor

10) Vzhledem ke globálnímu problému nemá smysl chránit přírodu v našem okolí.
a) souhlasím, b) spíše souhlasím, c) spíše nesouhlasím, d) nesouhlasím, e) nemám názor

ČÁST TŘETÍ:

1) Do přírody chodím:
a) každý den, b) jen o víkend, c) 1x za měsíc, d) nechodím vůbec, e) jinak.....

2) V posledním roce jsem navštívila zoologickou zahradu:
a) chodím tam pravidelně po celý rok, b) 2x, c) 1x, d) nemavštívila, e) jinak.....

3) Kupují si časopisy s tematem o ochraně přírody:
a) ano, pravidelně; b) jen občas; c) ráda si je přečtu, ale nekupuji si je; d) nečtu je

4) Aktuální informace o dění v přírodě vyhledávám na internetu.
 a) ano, pravidelně; b) jen občas; c) náhodně; d) nevyhledávám.

5) Vím, jak bych se měla zachovat při setkání se zraněným zvířetem ve volné přírodě.
a) určité ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určité ne, e) nevím

6) Během mého studia jsem se zúčastnil/a kurzu na téma: Ohrožené druhy živočichů.
 a) ano; b) ne, ale rád bych se zúčastnil/a; c) ne a nemám zájem se zúčastnit

7) V jarních měsících pomáhám při budování vhodných packů nebo netopýřích hnízdišť.
a) ano, pravidelně; b) jen občas; c) nepomáhám, nevím, jak; d) nepomáhám, nemám čas; e) nezajímá mě to

8) Osobním autem nevyjezdím na polní a lesní cestu, i když tam není značka zákaz vjezdu.
a) určité ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určité ne, e) nevím

9) Venovat část přídělní na kosení luk v chráněných územích vidím pro sebe jako smysluplné - za finanční odměny: a) určité ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určité ne, e) nevím - bez finanční odměny: a) určité ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určité ne, e) nevím

10) Po dosažení 21 let bych se ráda/stala dobrovolným členem stráže přírody.
a) určité ano, b) spíše ano, c) spíše ne, d) určité ne, e) nevím

A to je vše @ Děkuji za vyplnění.

Obr. 38 Ukázka vyplněného dotazníku – druhý list

